

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MASAL KİTAPLARININ 5- 6 YAŞ GRUBU OKUL ÖNCESİ
ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ OLUMLU VE OLUMSUZ
ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZÜHRE KOÇ

İŞLETME ANA BİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ PROGRAMI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Somayyeh RADMARD

Haziran 2016

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MASAL KİTAPLARININ 5- 6 YAŞ GRUBU OKUL ÖNCESİ
ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ OLUMLU VE OLUMSUZ
ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZÜHRE KOÇ

(Y1312.041025)

İŞLETME ANA BİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ PROGRAMI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Somayyeh RADMARD

Haziran, 2016

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz İşleme Ana Bilim Dalı İşletme Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı Y1312.041025 numaralı öğrencisi Zühre KOÇ'un "MASAL KİTAPLARININ 5-6 YAŞ GRUBU OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ OLUMLU VE OLUMSUZ ETKİLERİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 16.06.2016 tarih ve 2016/12 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından ayrılmaz ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :30/06/2016

1)Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Somayych RADMARD

2)Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mualla MURAT

3)Jüri Üyesi : Doç. Dr. Bayram BAŞ

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form imzalanacaktır. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum” **MASAL KİTAPLARININ 5- 6 YAŞ GRUBU OKULÖNCESİ ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ OLUMLU VE OLUMSUZ ETKİLERİ**” adlı çalışmanın tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’ da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.(. . / . . / 20. .)

Zühre KOÇ

ÖNSÖZ

İnsan hayatında kişiliğin temelini atıldığı en önemli dönem okul öncesi eğitim dönemidir. Okul öncesi eğitim döneminde çocuğun eğitiminde pek çok unsur etkilidir ve önemlidir. Bu unsurlardan bir tanesi de kitaplardır. Kitaplar çocukları renkli dünyasının içerisine çekerek, onlara farklı duygu ve düşünceler katarak gelişimlerini sağlar. Çocuk kitaplarla öğrenirken bu dönemde aktif okuyucu olmayan çocuk, kitaplar sayesinde yetişkinlerle de kaliteli zaman geçirme ve zamanı paylaşma olanağını bulur.

Okul öncesi dönem çocuğu için bu denli önemli olan kitapların en etkileyicisi olan ise masallardır. Masallar olağanüstü olayların, kahramanların olduğu ve çocuğu renkli diyarlarla tanıştıran büyülü bir dünyadır. Bu dünya içerisinde çocuk kimi zaman yardımsever, iyi yürekli kahramanlarla kimi zaman ise kötü karakterlerle karşılaşabilmektedir. Okul öncesi eğitim dönemi çocukların somut kavramları algılayabildikleri bir dönem olduğundan bu dönemde çocuğa sunulan masal kitabının içerisinde soyut kavramların çocuğa olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu nedenle masal kitapları seçilirken kitabın içeriği incelenerek çocuğa sunulmalıdır. Seçim sürecinden geçirilerek çocuğa faydadan çok zarar gelmesi, çocuğun duygusal gelişiminin zarar görmemesi sağlanmalıdır.

Bu araştırmada çocuk edebiyatının genel nitelikleri üzerinde durularak masal kitaplarının niteliklerinin nasıl olması gerektiği araştırılmış, masalların okul öncesi eğitim çocuğu üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	5
1.2 Araştırmanın Amacı	7
1.3 Önem	8
1.4 Sayıtlar	8
1.5 Sınırlılıklar.....	9
1.6 Tanımlar	9
2 ÇOCUK GELİŞİMİ	10
2.1 Çocuk ve Okul Öncesi Eğitim	10
2.2 Okulöncesi Eğitimin Önemi	10
2.3 Çocuk Gelişimi ve Büyümesinin Aşamaları	12
2.4 Çocuk ve Aile	13
2.5 Çocuk ve Öğretmen	15
2.6 Okul Öncesi Çocuk ve Edebiyat.....	15
2.6.1 Çocuk Edebiyatının Tanımı	15
2.6.2 Çocuk Edebiyatının Amacı	17
2.6.3 Çocuğun Gelişim Süreci ve Bu Sürece Uygun Kitaplar	17
2.6.4 Çocuk Kitapla Ne Zaman Tanışmalı?	18
2.6.5 Çocuk Gelişiminde Çocuk Edebiyatı Yazını olan Masalların İşlevi	18
3 MASALLAR.....	20
3.1 Masalın Tanımı.....	20
3.2 Masalların Kaynağı	20
3.3 Masal Türleri	22
3.3.1 Hayvan Masalları	23
3.3.2 Olağanüstü Masallar.....	23
3.3.3 Gerçekçi Masallar	24
3.4 Masallarda Olaylar	24
3.5 Masal Karakterleri	24
3.6 Masallarda Yer ve Zaman	25
3.7 Masallarda Kullanılan Dil	25
3.8 Masallarda Amaç	26
3.9 Masalların Önemi	26
3.10 Masalın Biçimi	27
3.11 Masalların İç Yapı Özellikleri	28
3.11.1 İçerik Ne Demektir?	28
3.12 İçerik Özellikleri.....	28

4 MASAL KİTAPLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİMİNE ETKİLERİ.....	30
4.1 Masal Kitaplarının Olumlu Etkileri.....	30
4.1.1 Masalların dil gelişimine etkileri	30
4.1.2 Masalların Bilişsel Gelişime Etkileri	32
4.1.3 Masalların Kişilik Gelişimine Etkileri	32
4.1.4 Masalların Sosyal- Toplumsal Gelişime Etkileri	35
4.1.5 Masalların Okul Öncesi Çocuğunun Davranışlarına Etkileri.....	37
4.2 Masal Kitaplarının Okul Öncesi Çocuklarının Gelişimine Olumsuz Etkileri .	
.....	39
4.2.1 Korku, Şiddet ve Güvensizlik	42
5 YÖNTEM	44
6 BULGULAR VE YORUMLAR	47
7 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
KAYNAKLAR	64
EKLER.....	68
ÖZGEÇMİŞ.....	70

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 6.1: Masal Kitaplarının Metin Bölümlerinde Çocuk Gelişimini Olumlu Etkileyen Unsurların Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı	48
Çizelge 6.2: Masal Kitaplarının Metin Bölümlerinde Çocuk Gelişimini Olumsuz Etkileyen Paragrafların Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı	54

MASAL KİTAPLARININ 5- 6 YAŞ GRUBU OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ OLUMLU VE OLUMSUZ ETKİLERİ

ÖZET

Kitap, okul öncesi çocuklarının gelişiminde etkili olan önemli ve etkili bir uyarıcı araçtır. Okul öncesi dönem çocuğu için bu denli önemli olan kitapların en etkileyicisi olanı ise masallardır. Masallar olağanüstü olayların, kahramanların olduğu ve çocuğu renkli diyarlarla tanıştıran büyülü bir dünyadır. Bu araştırma “Çocuk Edebiyatı” yazını olan masal kitaplarının nitelikleri ve çocuk gelişimine etkilerini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 1994 yılı ile 2015 yılları arasında, yayınevleri tarafından okul öncesi yayınları türünde yayınlanmış ve hala 5-6 yaş anasınıfi kitaplıklarında yer alan 27 adet masal kitabı incelenerek yapılmıştır. Araştırmacıların yazılı kaynaklarda belirttikleri bilgiler incelenerek; masal kitaplarının Çocuk Edebiyatı kriterleri açısından ve çocuk gelişimine etkileri açısından nitelikleri ve etkileri incelenmiştir. İnceleme sonunda masalların olumlu etkilerinin gelişimsel açıdan önemli bir yeri olduğu, bunun yanı sıra olumsuz etkilerinin de olabileceği görülmüştür. Bu gözlemler doğrultusunda masal kitaplarının olumlu ve olumsuz etkileri belirlenerek elde edilen bulgular sonucunda masal kitaplarının okul öncesi 5-6 yaş çocuklarının duygusal ve davranışsal olarak nasıl etkileneceği belirtilerek alınacak önlemler sonuç bölümünde belirtilmiştir. Ayrıca çocuk edebiyatı kurallarına ve çocuk psikolojisi kriterlerine ve günümüz koşullarına uygun masal yazını hususunda yeniden doğan bir ihtiyacın da gereklilik olduğu fark edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi çocukları, masal kitapları, metin, olumlu ve olumsuz özellikler

**THE POSITIVE AND THE NEGATIVE EFFECTS OF THE FAIRY TALE
BOOKS ON THE DEVELOPMENT OF THE PRESCHOOL EDUCATION
CHILDREN AGED FROM 5 TO 6**

ABSTRACT

A book is an important and effective stimulant tool which effects the development of the preschool children. The most effective books which are very important for the preschool education children are the fairy tales. Fairy tales are magical worlds where there are extraordinary events and heroes and which introduce children colorful countries. This thesis is done for the aim of searching the effects and the qualities of the fairy tale books which are on children literature of children development. The thesis is done by searching the twenty seven fairy tale books which have been published by publishing companies on the type of preschool between 1994 and 2015 and are still on the shelves of the preschools aged 5 to 6. When the information which is stated on the written sources by the researches is examined, the effects and the qualities of the fairy tale books are observed in terms of children literature criteria and children development. At the end of the survey, it is seen that the positive effects of the fairy tale books have an important role for the developmental process as well as having negative effects. In the direction of these observations, with the results of the facts of their positive and negative effects, the precautions are stated in the result part by indicating how fairy tale books influence the preschool children aged 5 to 6 emotionally and behaviorally. Moreover, it has been realised that a newborn need for fairy tale writing which is suitable for children literature rules, children psychology criteria, and today's conditions is necessary.

Keywords: *preschool children, fairy tales, text, positive and negative development features*

1 GİRİŞ

0-6 yaş arasını kaplayan okul öncesi dönem, kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesi bakımından gelecek yaşantılarının temelini oluşturmaktadır. Yaşamın en kritik dönemi olan okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların, yaş olarak daha büyük olan çocuklar ve yetişkinler gibi somut düşünemedikleri, olaylar ve nesnelere arasında somut ve bedensel bağlar kuramadıkları, benmerkezci oldukları, düş ile gerçeği çoğunlukla birbirinden ayıramadıkları görülmüştür(Yavuzer, 1999, s. 87).

Çocuklar, en önemli becerileri okulöncesi dönemde edinmektedirler. Fiziksel birçok hareketi, anadiline uygun konuşma becerisini, insanlarla ile iletişime geçmeyi, düşünme yetisini, sorunlarını çözebilmeyi ve bunlar gibi becerileri ilk yaşlarında öğrenen çocuk; eğer bahsedilen becerileri uygun zamanda geliştirilmezse, çocuk için okulda ve okul sonrasındaki yaşamında öğrenme konusunda güçlüklerle karşılaşacaktır. Kısacası yaşamın ilk yıllarında edinilen bu beceriler geliştirilmezse çocuğun gelecekteki yaşantısı da olumsuz etkilenmektedir(UNESCO, 1999'dan Akt., Sever, 2002b). Okul öncesi dönemde çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenmesi gerekmektedir. Çocukların bu şekilde bir eğitim ortamına ulaşabilmeleri için önemli bir unsur da çocuk eserleridir(Sever, 2010). Dışsal özellikler ve içeriksel özellikleriyle çocuğun hayatında bir yer edinen kitapların, çocuklarda kalıcı davranış gelişimi sağlayabilmesi için bir takım eğitimsel teknikler uygulanarak hazırlanması gerekmektedir(Sever, 2002).

Okul öncesi dönemde çocuğun tüm özellikleri göz önünde bulundurularak çocuk doğduğundan itibaren sunulan çevrenin uyarıcı unsurları, oyuncak, eğitici materyaller, özellikle de sunulan eserler çocuğun yetişkin olma yolunda attığı adımların temelini oluşturması açısından çok önemli araçlardır (Tür ve Turla, 1999).

Okul öncesi eğitim döneminde çocuklara verilmesi düşünülen eğitimle çocukların fiziksel, toplumsal, duygu gelişimi, zihinsel, ahlak, dilsel gelişimleri ile kendini ifade edebilme ve özgüven duyabilme becerilerinin temelleri atılmaktadır, bu nedenle bu süreç oldukça önem arz etmektedir. Eliason ve Jenkins (2003)'e göre, ilk çocukluk yıllarıyla ilgilenen araştırmacılar, çocukların yeteneklerini geliştirebilmelerine ve en iyi şekilde kullanabilmelerine imkan sağlayan durumları bilmeli ve çocuklar için uygun eğitim ortamlarını sağlayabilmelidir.

Çocuklar hayatlarının ilk dönemlerinden başlayarak çeşitli eserlerle yayınlarla karşılaşmaktadırlar. Görsel açıdan zengin renkli resimleri olan kitaplar, edebi alana ilişkin ilk deneyimleri yaşadıkları örneklerdir. Bu sebeple; çocuğun yaşı gelişimsel özellikleri, ilgileri ve ihtiyaçları, duygusal gelişimleri göz önünde bulundurularak hazırlanan uygun kitaplar ehemmiyet taşıyan eğitimsel unsurlardır(Tuğrul ve Feyman, 2006, s. 389).

Nitelikli bir çocuk eseri, çocukların kendilerini tanıyarak, gerektiğinde davranış değişikliği yaratması ve benliğini geliştirmek açısından çocuğa rehberlik yaparken çocuğa hayatın farklı taraflarını öğrenmesinde, farklı insan karakterlerini tanıyarak, başka ülke ve halklar ile ilgili bilgilenmesinde fayda sağlamalıdır(Şirin, 1994, s. 32; Sever, 2003, s. 18).

Arbuthnot (1964) , çocuklar için hazırlanan eserlerin, çocuklarda; başarılı olma, bedensel olarak rahatlayabilme, bilgi edinebilme, sevgi ihtiyacı, ait olma duygusu, değişme ve estetik duyarlılık gibi ihtiyaçlarını karşılayabildiğini belirtmiştir (Kocabaş, 1999, s. 46). Ait olma duygusu, insan ruhu açısından önemli bir yere sahiptir ve bu duygu güven duygusu ile direk ilgili olan duygudur. Çocuklara özgü hazırlanan tüm kitaplar sanatsal ve edebi öğeler açısından birbiri ile özdeşleşmeli, birbirini tamamlamalıdır. Ancak bu özellikler birbirini tamamladığında kitapların okul öncesi çocuklarına hitap ettiğinden ve nitelikli edebiyat ürünleri özelliği taşıdığından söz edebilmek mümkün olacaktır(Özel, 2002, s: 38).

Çocuk edebiyatının başlıca işlevi, çocuklarda kitap okuma ilgisi, sevgisi ve alışkanlığını kazandırmasıdır. Bunun yanı sıra çocuk edebiyatı eserlerinin, çocukları kaliteli içerikleri olan kitaplara yönelten, çocuklara zamanla

okuma kültürü konusunda alışkanlık kazandırmayı sağlayan kitaplar olmalıdır. Çocuklar için hazırlanmış nitelikli eserler, çocuklarda edebiyat ve sanat ilgisini başlatan önemli bir uyaran niteliği gösterir (Sever, 2003, s. 11). Bu dönemde kitaplar, birçok açıdan renkleri ve hareketleri ile çocukların ilgisini çeken oyuncaklar ile rekabet edecek düzeyde ilgi çekici olmasına özen gösterilmelidir(Alpay ve Anhegger, 1975, s. 22).

Çocuk kitapları arasında yalnızca belli değerlerin edinilmesini sağlayan, yazınsal değeri olmayan birçok kitaba da rastlanmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Anne, baba ve eğitimcilerin çocuklar için yayın seçerken dikkatli ve bilinçli bir şekilde seçim yapmaları bir zorunluluk olmaktadır(Dilidüzgün, 2003).

Çocuk edebiyatı ürünlerinden en başta gelen masallar çocuk eğitimde önemlidir. İlk kez masallarla aile ortamında tanışan çocuklar bu sayede eğitim hayatına başlangıç yapmış olurlar. Masalın tanımı, bir çok düşünür ve bilim adamı tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bizim dilimize masal olarak geçen edebi tür, İbranice' ye masal olarak geçerken Arapçaya "masla" olarak geçmiştir(Taner, 1992, s.97).

Masallarda toplumun her sınıfına özgü bireylerin iletişimde olması, yan yana bulunarak iletişim kurabilmeleri çocuklara sosyal yaşam konusunda rehberlik eder. Masallarda insanların, yan yana durarak iletişim içerisinde olması, bu konuda çocukların hayal güçlerini kullanarak, gerçeklerle karşılaştırmalarını ve somutlaştırabilmelerini sağlayan önemli bir husustur(Yüksel, 2010).

Çocuklar toplumun ve geleceğimizin en değerli yapı taşlarıdır. Gelecek sağlıklı yetişmiş ve iyi eğitim almış çocukların birey olarak topluma kattıkları değerler ile şekillenecek ve gelişecektir. Onları mutlu bireyler olarak yetiştirmek ve sağlıklı bir olgunluk süreci geçirmek için ebeveynlere önemli sorumluluklar düşer, ebeveynler çocukları için eser seçerken dikkatli olmalıdır. Çocuk için kitap seçilirken küçük yaşlarda ilgi çekiciliği ön planda tutulurken yaş ilerledikçe genel kültür açısından eğitici eserlerin seçilmesine özen gösterilmelidir (Büyükkaragöz, 1998, 34).

Çocukların hayatında bu denli önemli yeri olan, çocuğun rengarenk bir dünya ile tanışmasını sağlayan masal kitaplarına, gereken titizliğin gösterilmesi oldukça

önemlidir. Bu sebeple, çocuklar için kitap hazırlayacak bireylerin, çocuk gelişimi hakkında bilgili olması, çocuk ruhunu iyi tanması ve hitap edebilmesi, çocukların ilgi ve isteklerini iyi bilmesi, vermek istediği mesajları açık ve net bir şekilde akıcı anlatım tarzı ile anlatabilmesi gereklidir. Çocuk kitabı yazarının anlattığı olayları doğal bir anlatım tarzıyla anlatabilmesi bir zorunluluktur (Ataseven ve İnandı, 2000, s. 201; Tekin, 2005, s. 305). Yazarlar çocuğun iç dünyasında yaratabileceği etkileri de keşfetmek ve bilmek sorumluluğunu taşımaktadır. Yazarın ulaşmak istediği hedef kitlesi çocuklar olduğundan ilgi, sevgi-saygı ve güven duygusu gibi temel ilgiler ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Bunun yanı sıra çocukları evhamlandırarak, korkutarak, kaygılanmasına neden olan durumların aşılabilir olaylar olduğunu çocukların hissetmesini sağlamalıdır (Tekin, 2005, s. 306). Özellikle dilin kurallarına uygun olarak hazırlanmış, anlatan kişiler tarafından düzgün anlatım ile sunulduğunda eserler, çocukların dil gelişiminde oldukça faydalı ve etkilidir. Ayrıca kitapta günlük dilde sık karşılaşılmayan eski sözcüklerden ve özellikle de argo niteliğindeki kelimelerden kaçınılması, özellikle çocuğun olumsuz tavırlar geliştirmesini engellemek için gereklidir (Oğuzkan, 1997, s. 51). Tüm bu uyarıcı öğeler incelendiğinde, çocuğun hayatında, özellikle de eğitim süreci açısından incelendiğinde son derece öneme sahip olan masal kitaplarının, çocuk gelişimine olumsuz etkisinin olup olmadığı da bir soru işareti niteliği taşımaktadır. Masallar detaylı incelendiğinde; bazı masalarda tehlikeli avcılar, çocukları terk eden ve zarar vermeye çalışan üvey anneler, öldürülen cadılar çocukların karşısına çıkabilmektedir. Hansel ve Gretel Masalı'nda ailesi tarafından geçim sıkıntısı yaşayan ve üvey anne baskısı ile ormana bırakılan çocukların başına gelen olaylar, çocukta güven duygusunun sarsılmasına neden olurken, kötü kalpli cadının da onlara karşı sergilediği şiddet içeren davranışlar çocukta korku ve şiddet davranışını öğrenmesine neden olabilmektedir (Sever, 2003, s. 16).

Montessöri 20. yüzyılın başlarında yaptığı çalışmasında okul öncesi eğitim açısından önemli bir modeli ortaya koymuştur. Montessöri bu çalışmasında çocuklar için zararlı unsurlar içeren kitaplarla ilköğretim çağından önce tanıştırılmasını doğru bir tavır olmadığını ortaya koymuştur (akt. Güleç ve Geçgel, 2005, s. 48). Bu durum göz ardı edildiğinde okul öncesi çocuğunun iç dünyasında çeşitli korkular gelişerek, şiddete eğilimli bir yapıya sahip olmalarına,

güven duygusundan yoksun ve bencil bir kişilik yapısının gelişmesine sebep olabileceği görülmektedir. Bunun yanı sıra Sever (2002)'de, çocukların genellikle özdeşim kurdukları karakterlerin ve olayların yaşandığı içeriklerin, çocukların gelişimi açısından olumsuz örnek olarak görüldüğünü bildirmektedir. Ona göre; amacına kötülük yaparak şiddetle ulaşan kahramanların, çocuğun kendisiyle özdeşleştiği kitapların, çocukların iç dünyasında problemlere yol açtığını bildirmiştir.

1.1 Problem Durumu

Okul öncesi dönem insan hayatının hassas dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönem; çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel açıdan gelişmelerinin oldukça hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde çocuklar için uyarıcıların ve çevrenin önemli bir gelişimsel etkisi bulunmaktadır. Çocuk bu dönemde çevresini oyun ve uyarıcılar etkisi ile tanımaya çalışmaktadır. Özellikle görsel objeler, eğitici oyuncaklar ve çocuklar için özel olarak hazırlanmış yayınların önemi çok büyüktür.

Okul öncesi dönem çocuğu ilgi ve becerileri açısından oldukça zengin ve duyarlı bir tavırla değerlendirilmelidir. Bu dönemde çocuk çevresini ve yaşamsal kavramları yaşayarak ve cazip görselleri inceleyerek öğrenirken, resimli kitapların katkısı oldukça büyüktür. Çocuk edebiyatının yazınsal eserlerinden masallar, rengarenk dünyası ve olağanüstü olayları ile çocukların ilgisini çekebilmektedir. Masal kahramanları ile özdeşleşen çocuk kendini masal dünyasının bir üyesi olarak hayal edebilmektedir. Masalların çocuk gelişimi üzerindeki etkisi büyüktür. Masalların olumlu etkileri saymakla bitmez; bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal gelişim, kişilik gelişimi gibi pek çok alanda faydaları olan masalların olumsuz özelliklerinin de var olup olmadığı zihinlere bir soru işareti olarak yansımaktadır. Çocuk edebiyatı yazını olan masalların çocuk edebiyatının işlevlerini de yerine getirmesi gerekmektedir. Sever (2010)'e göre, çocuk edebiyatının birincil işlevi çocuklarda kitap ilgisi ve sevgisini kazandırması görevidir. Çocuklara özgü hazırlanan tüm yayınlar içeriğinde nitelikli metinleri barındıran, çocuklarda okuma kültürü kazandıran ve olumlu davranışları geliştirebilen nitelikler taşıma sorumluluğunu yansıtmalıdır. Bu da ancak okul öncesi çocuğunun yaşamsal alanı ve gelişimsel özellikleri göz önünde

bulundurularak gerçekleştirilebilecektir. Böylece çocuğun oyunu bir öğrenme aracı olduğu bu dönemde tanıştığı nitelikli yayınlar onların sosyalleşmesini sağlarken, dil becerilerini, yaratıcılıklarını geliştirmelerini, bilişsel anlamda yeterlilik kazanmalarını ve olumlu davranış geliştirme açısından ilerleme kaydetmelerine rehber olacaktır. Tüm bunları sağlanması ilk kez kitapla tarafından tanıştırılan çocuğun ailesinin, bu alanda yeterli olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. “Ebeveynler kitap seçimi konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip midir ?” sorusu da akla gelmektedir(Sever, 2009).

Kitapların çocuk gelişimi üzerindeki tüm olumlu etkileri göz önüne alındığında, seçim yaparken belli kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Kitap okuma oranının henüz istenilen düzeylere çıkarılmadığı ülkemizde çocuklara kitap sevgisinin yaşamlarının ilk yıllarında verilebilmiş olması oldukça önemlidir. Çocuk, kitapları sevmeli yaşamının bir parçası haline getirilebilmelidir. Aynı zamanda okul öncesi dönemde eğitim kurumlarına da büyük görevler düşmektedir. Aileler çocukları için nitelikli eğitici yayınları seçme ve olumlu örnek olma tavrı kazanabilmeleri açısından eğitilmelidir. Çocukların yaşadığı ortam ve eğitim kurumları çeşitli yayınlarla zenginleştirilmeli ve çocukların yayınlara kolaylıkla ulaşabilmeleri sağlanmalıdır.

Okul öncesi çocuklarının evde ve okulda karşısına sıklıkla çıkan ve çocuklar tarafından ilgi ve sevgi gören masal kitaplarının çocuk gelişimine etkileri araştırmanın asıl problemini oluşturmaktadır. Çocuklar için faydalı olması gerektiği düşünülen kitapların çocuk gelişimlerine olumsuz etkilerinin olup olmadığı ise araştırmanın alt problemini oluşturmaktadır. Masal kitaplarının edebiyat kriterlerine uygunluğu, ailelerin ve eğitimcilerin kitap seçerken göz önünde bulundurması gereken hususlar, yayınevlerinin satış kaygısı ile gelişigüzel yayım yapmaları ve kitapların gerekli denetimlerden geçip geçmediği ise araştırmanın diğer alt problem unsurlarıdır. Okul öncesi dönemde kitapların tanıtılması ve çocuklara yaşamlarının ilk döneminde kitap sevgisi aşılacak amacıyla niteliklerinin çocukların gelişimsel düzeyine uygun olması oldukça önemli bir unsurdur.

1.2 Araştırmanın Amacı

Kitaplar insanlığın gelişimi ve geleceği açısından önemlidir. Temel eğitimde edinilen alışkanlıkların sürekliliğini sağlamada etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle okul öncesi döneminden itibaren nitelikli yayınlarla tanışmak, kitap sevgisini kazanmak önemli bir unsurdur.

Okul öncesi dönem çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı, öğrenme düzeyinin en yüksek olduğu, hassas bir dönemdir. Bu nedenle yazınsal çocuk eserlerinden masallar hem görselliğinin cazibesi, olağanüstü olaylarla çocuğun dikkatini çekebilmesi gibi özellikleri ile okul öncesi dönem çocuğu için önemlidir. Bu denli öneme sahip olan masalların niteliklerinin çocuk edebiyatına ve çocuk psikolojisine uygun olması önemlidir. Okul öncesi eğitim çocuğuna faydalı olabilecek bir yayının niteliklerinin yeterli olmamasından kaynaklanan olumsuz etkilerine yer vermemek önemlidir. Bu araştırmanın amacı; Okul öncesi eğitim çocukları için seçilen masal kitaplarının niteliklerini ortaya koymak, olumlu ve olumsuz özelliklerini gözler önüne sererek, masalların hazırlanırken çocuk edebiyatı kriterlerine ve okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş çocuklarına sunulacak eserlerin, bu dönem gelişim özelliklerine uygun olmasının bir zorunluluk olduğunun önemini ortaya koymak ve bu konuda duyarlılık oluşmasını sağlamaktır. Çocuk için çok önemli bir eğitim aracı olan, ilgi çekici yanları ile her çocuğun yaşamında karşılaştığı masal kitaplarının olumsuz etkilerini ortadan kaldırılarak olumlu davranış ve duygusal alt yapı oluşturmaya temel oluşturabilecek bir bilinç oluşmasını sağlamaktır. Bu araştırmanın bir amacı da okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin ve anne- babaların bu konuda yeterli deneyime sahip olup olmadıkları konusunda dikkatleri çekmektir. Böylece yeterli bilincin oluşması çocuğa nitelikli eserlerin sunulmasını sağlayacaktır.

Araştırmanın diğer bir amacı; kitabın iç kapak kısmında ve üzerinde yer alan bilgilerin yeterli olup olmadığını açığa çıkararak bu konuda bir uyarı niteliği taşımasıdır. Kitap künyesindeki bilgilerin uygun oluşu kitap seçimi yapacak olan yetişkinlere rehber olacağından bu hususun üzerine dikkatleri çekmek hedefidir.

1.3 Önem

Bu araştırmada okul öncesi dönemi içerisinde olan 5-6 yaş çocuklarına sunulan masal kitaplarının çocuk edebiyatı kriterleri açısından incelenerek, gelişimsel özellikleri vurgulanarak, dönemin hassasiyeti gözler önüne serilmiştir. Bu denli hassas bir dönemde, özellikle de soyut düşünme sisteminin oluşmadığı düşünülduğünde; çocuğa sunulacak eserlerin nitelikli yayınlar olması gerekliliği vurgulanarak kitapların çocukların yaşamında ne denli önemli bir yere sahip olduğu açıklanmıştır. Ülkemizde kitap okuma oranının yeterli düzeylerde olmadığı düşünülduğünde henüz yaşamının ilk yıllarında kitapla tanışarak, kitap sevgisi kazanan çocuklarının gelecekteki eğitim yaşantılarının temelini oluşturması bir hayli önem taşıdığı ortadadır. Kitaplar okul öncesi dönem çocuklarının yaşamında önemli bir ihtiyaçtır ve içeriğinde olumsuz özelliklerinden ziyade olumlu özellikler barındırarak çocukta olumlu davranış kalıpları geliştirmesi, cazip olması ve çocukların dikkatini çekerek kitap sevgisi aşılması, bir öğrenme aracı olarak çocukta pozitif algı oluşturması bakımından bu araştırma önem taşımaktadır. Okul öncesi çocukları için yayınlanan yayınların yeterli denetimden geçip geçmediği de araştırmanın bir diğeri önemli yönün ortaya çıkarmaktadır. Gerek Talim Terbiye Kurulu, gerekse Kültür ve Sanat Eserleri Kanunu tarafından onaylanan kitaplar düşünülduğünde, bu dönem çocukları hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip bireylerden oluşan bir kurul ihtiyacının önemi de gözler önüne serilmektedir.

1.4 Sayıtlar

1-Araştırmada elde edilecek bilgiler 5- 6 yaş çocuklarının sınıflarında okunan Türk ve yabancı yazarlı eserlerden 1994- 2015 yılları arasında yayınlanmış masal kitaplarından elde edilmiş olup, incelenen metinlerde olumlu etki yapan paragraflar olduğu gibi, olumsuz etki bırakan paragrafların da olduğu varsayılmaktadır.

2- Örneklemin evreni yeterince kapsadığı varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma çocuk edebiyatı yazını türlerinden masal kitapları türü seçilerek yapılmış olup, 5-6 yaş grubu okul öncesi eğitim çocuklarının sınıflarında mevcut ve eğitim- öğretim süresince okunan 27 adet masal kitabı ile sınırlı tutulmuştur.

1.6 Tanımlar

Çocuk: 2-13 yaşları arasındaki kendine has özellikler gösteren varlıklara çocuk denir(Oğuzkan, 2000,s.2).

Edebiyat (yazın): Çeşitli durumların, gözlemlerin, duygu ve düşüncelerin dil kullanımıyla etkili ve güzel bir şekilde anlatılmasına edebiyat denir (Erişen,1980).

Çocuk Edebiyatı: Dilin etkili bir şekilde kullanımıyla çocuklar için üretilen yazılı veya sözlü eserlerin genel adıdır (Erişen,1980).

2 ÇOCUK GELİŞİMİ

2.1 Çocuk ve Okul Öncesi Eğitim

Çocuk gelişimi dönemleri içerisinde en kritik dönem olarak görülen okul öncesi eğitim dönemi her türlü gelişim alanı açısından önemlidir. Özellikle 0- 6 yaş dönemi çocuklarının bu dönemde bütün uyarıcılara açık olduğu bilinmektedir. 2 ila 13 yaşları arasında kendine has büyüme özelliği gösteren varlıklar olan çocukların doğumla birlikte üç temel duyguyu taşıdıkları düşünülmektedir. Korku, hiddet ve sevgi duyguları çocukların duyduğu üç temel duygudur. Çocukların fiziksel olarak gelişmeleri olgunlaşmayı ve öğrenmeyi de beraberinde getirmektedir. Çocuk büyüyüp gelişirken biyolojik faktörlerin yanında çevrenin etkileri de önemli etkiler yaratmaktadır(Oğuzkan, 2000,s.2). Bu dönemin en önemli etkeni ise okul öncesinde çocukların aldıkları eğitimdir. Okul öncesi eğitimi 0- 72 ay grubuna dahil olan çocukların gelişim özelliklerine uygun, çeşitli uyarıcılarla zenginleşmiş bir çevrede, çocukların fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal yönlerden destekleyen, çocukları yönlendirerek toplumun bir parçası olarak belli değerleri öğreten eğitim süreci olması bakımından önemlidir(Komisyon, 1993, s.3). Okul öncesi eğitim ile ilgili bir diğer tanım da şudur; Doğum anından ilkokulun başladığı süreçte çocukluk yıllarını içinde barındıran, zenginleştirilmiş bir uyarıcı çevrede çocukların tüm gelişim alanlarında eğitimini destekleyen eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 1993, s.2).

2.2 Okulöncesi Eğitimin Önemi

0-6 yaş döneminde çocuğunun gelişimde büyük etkisi olan okul öncesi eğitim döneminin önemi yadsınamaz. Bu dönemde öğrenmeye açık ve ilgileri çeşitlilik gösteren çocukların eğitim süreci ve bu süreçte uygulanan teknikler ve eğitim materyalleri oldukça önemlidir.

Okul öncesi eğitim, birçok yönden çocuğu geliştirme görevini üstlenmiştir.

Örneğin; çevresini merak ederek öğrenmeye güdülenmiş okul öncesi çocuğunun özelliklerini yönetmek, teşvik etmek ve geliştirmek okul öncesi eğitimin en belirgin görevlerindendir. Bu nedenle okul öncesi eğitimin çok önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir(Senemoğlu, 1994, s:21).

Okul öncesi dönemde çok kolay bir şekilde kazandırılabilen pek çok davranış vardır. Bu dönemde olumlu davranış değişikliği yaşanmazsa ileride çok zor değiştirilebilecek ve sorun olabilecek olumsuz davranışları değiştirmek zor olacaktır. Bu olumsuz davranış özellikleri ise çocukta sürekli kişilik özellikleri olarak kalacaktır(Oğuzkan ve Oral, 1993, s.5).

Çocuk eğitimindeki tüm uygulamalara bakıldığında okul öncesi çocuklarının yaşamlarının ileriki yıllar için gelişimlerinin alt yapısını oluşturduğu; fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve bilişsel gelişmelerini sağlayan en önemli etken olduğu görülmektedir(Kandır, 1991, s.3).

Çocuklar için okul öncesi eğitim sosyal ilişkilerini de yönetmeyi öğreten bir araçtır. Çocuk yalnızca okuldaki ilişkileri ile sınırlı kalmayıp aile ve diğer sosyal yaşantısındaki kişilerle iletişim kurma yollarını da okul öncesi eğitim sayesinde öğrenmektedir(Senemoğlu, 1994, s. 23). Bu dönemde çocuklara verilen eğitimin son derece kaliteli, özenle hazırlanmış etkinliklerle sürdürülmesi gerekmektedir. Çocuğun olumlu tavırları, olumlu alışkanlıkların kazandırılması, tüm gelişimlerinin özenle desteklenmesi bu dönemde sunulan eğitimin ve eğitimi vermesi düşünülen eğitimcilerin yeterince donanımlı olması gerektiğinin önemini gözler önüne sermektedir. Okul öncesi eğitimde her gelişim alanında sunulan eğitimin çocuğun gelecek yaşantısındaki örgün eğitim hayatında da temel teşkil etmesi açısından önemlidir(Metin, 2001, s.22). Okul öncesi eğitim sürecinde özellikle önemli olan bir hususta aile faktörüdür. Okul öncesi eğitim süresince kurum, öğretmen ve aile etkileşiminin sağlıklı olması ve bu etkileşimin sürdürülmesi eğitimin kalitesini artıracaktır. Okul öncesi eğitimin bir diğer faydalı yönü de; sosyo-ekonomik açıdan ve farklı kültür düzeyleri olan ailelerde büyüyen çocukları bir araya getirerek aradaki farklılıkları asgari düzeye indirmesidir(Kandır, 1991, s.3).

Okul öncesi eğitimin yeterince önemsenmesi ve yaygınlığının artırılmasında, sosyal grupların arasında sağladığı geçişin başarısında etkili bir unsur olduğu fark edilmeli ve hayatın ilerleyen dönemlerinde de etkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle gelecek yaşamdaki soyut öğrenme deneyimleri öncesinde geçirilmesi gereken hazırlık evresinin başarıyı artırdığı, çalışan anne sayısının artışı ve çekirdek aile yapısının yaygın oluşu ile bu faktörün daha da önem kazandığı görülmüştür. Okul öncesi eğitim, ülke geleceği bakımından önem taşıdığı gibi, güçlenen ve yaratıcılığını kullanabilen yeni bir insan profilinin de oluşmasını sağlamaktadır(Parlakıyıldız, 1998, s.6,8).

2.3 Çocuk Gelişimi ve Büyümesinin Aşamaları

Curtis (1987) çocukları; girişimleri, algıları ve etkileşim özellikleriyle kendi gelişim süreçlerini yaratma, keşfetme, açıklama, genişletme ve değiştirme yetisine sahiptirler. Ona göre bu dönemin en başta gelen hedefi; yaratıcılığını gösterebilen, özgürce düşünebilen ve sorun çözmeyi başaran çocuklar yetiştirebilmektir. Bu bağlamda çocuğun gelişim evrelerini açılmak önem taşımaktadır. Okul öncesi dönemden her evre farklı gelişimsel özellikler gösteren çocuğun gelişim evreleri ve eğitim basamaklarını belirlemek açısından önemlidir.

Psikologlar tarafından büyüme; organizmanın fiziksel değişimleri olarak tanımlamaktadırlar. Gelişme ise; çocukların büyüme evrelerinden , bir sonra gelen olgunluk evresine doğru yaşadığı ilerlemenin göstergesi olarak tanımlanmaktadır.. Genellenecek olursa çocuk benmerkezcilikten başlayarak, önce nesnel olguları öğrenir, daha sonraki dönemlerde ise soyut ve gelişmiş bir düşünce süreci içinde gelişmektedir. Bu düşünce, çocukların aileden başlayarak gün geçtikçe genişleyen toplulukların da üyesi olma yolunda ilerlediğini gösterir. Büyüme ve gelişme süreci belli bir sistematik düzende gelişmektedir (Barth &Demirtaş, Yök/Dünya Bankası, 1997, s.2.1).

Doğumla başlayarak yetişkinliğe doğru devam eden çocukluk sürecinde değişik sınıflandırmalar yapılarak tanımlanmaktadır. 0-12 ay süt çocuğu, 1-3 yaş oyun çocuğu, 3-6 yaş okul öncesi çocuğu, 6-12 yaş okul çocuğu, 12- 18 yaş ise ergen grubunda tanımlanmaktadır. Süt çocukluğu döneminde bebek tamamen ihtiyaçlarını karşılanması açısından ebeveynlerine bağlıdır ve bu dönemde ihtiyaçlarının zamanında karşılanması gelecek yaşantısındaki güven duygusunun

sağlanması açısından önem taşır. Oyun çocukluğu dönemi olan özerklik döneminde ise yürümeye ve konuşmaya başlayan çocuk, inatçı ve hareketli tavırları ile dikkat çekmektedir. Çocukluk döneminin en uyumlu ve renkli çağı ise okul öncesi dönemidir. Okul çağında ise; kelime dağarcığı gelişen çocuk bu dönemde sorgulayıcı bir karakter sergilemektedir. Ergenlik dönemi ise fiziksel, bilişsel ve toplumsal açıdan gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığı dönem olarak bilinmektedir(Polat, 1997).

Okul öncesi dönem ve ileriki dönemlerde yaşanan tüm gelişimler; fiziksel, zihinsel, psiko-motor, dil gelişimi, duygusal gelişim ve sosyal gelişim alanlarında olmaktadır. Bloom ve arkadaşları; zihinsel gelişimin yaşamın ilk yıllarında oldukça hızlı olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre ilk dört yılda kaydedilen zihinsel gelişim sonraki on üç yıla eşittir. Esasen, yedi yaşına kadar ki süreçte gelişim tüm alanlarda hızlıdır. Bu nedenle; bu dönemi zengin uyarıcıların olduğu bir çevre ve eğitim ortamında geçiren çocuk için sağlıklı gelişim süreci sağlanmış olmaktadır(Gürkan, 2000). Farklı bir ifadeyle; hayatının ilk yıllarını farklı deneyimler yaşayarak, zengin uyarıcı çevrede nitelikli bir eğitim ortamı içinde geçiren çocuk için, gelecek yaşantısındaki başarısı da söz konusu olmaktadır. Fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişim açıdan bu faktörler önemlidir. Sağlıklı kişilik gelişiminin oluşması ve gelecek eğitim hayatındaki başarısı için okul öncesi eğitim dönemi en önemli ve temel teşkil eden dönemdir (Gönen vd., 2010).

2.4 Çocuk ve Aile

Çocuk hayata gözlerini açtığı andan itibaren iletişimde olduğu ilk bireyler anne ve babasıdır. Bu nedenle; çocuk eğitimde ilk ve de en önemli faktör ailesidir. En küçük toplum birimi olarak tanımlanan aile bireyin yaşantısı üzerinde doğumdan gelecekteki hayatına dek sürmektedir(Başar 1992).

Aile; çocukların beslenip, bakılıp, eğitildiği yerdir. Ebeveynler, çocuklarına sevgiyle dolu özen dolu bir bakım süreci sergileyerek güven ortamı yaratmalıdır.

Ebeveynler çocuklarının sağlıklı gelişimin güvence altına alabildiğinde çocuğun tüm yeteneklerini geliştirebilmesine de destek olacaktır. Güven duygusu

kazanarak büyümekte olan çocuklar gelecek yaşantılarında yaşadıkları toplumda olumlu ilişkiler kurabilme yetisine de sahip olacaktır(Barut 1992).

Çocuğun, ilk eğitim aldığı mekan aile ortamı olduğundan bu evre çocuğun yaşamında önemlidir. Çocuklar ebeveynleriyle, sorunlu ya da sorunsuz mutlu günleri, karmaşık ya da basit olayları bir arada yaşayabilmelidir. Bebeklikten itibaren bir takım yeterlilikler ailede kazanılmalıdır. Çocuğun okul çağında ulaşacağı başarı da aile ortamında aldığı eğitim ve kazanılmış temel davranışlara bağlı olduğundan ebeveynler çocuklarının her isteklerine evet dememelidir. Otorite sağlanırken, olumlu kişilik yapısı oluşturabilmek için ebeveynlerin tutarlı tavırları önemli bir etkidir (Senemoğlu, 1998,s.21).

Çocuğun ilk gelişim tecrübelerinin şahidi olan anne ve baba, eğitiminde de ilk etkili kişilerdir. Bu nedenledir ki; çocuğun yaşayacağı ortam ve eğitimine dair ilk katkılar aile tarafından sağlanmaktadır. Çocuğun eğitiminde uygulanan etkinlikler ve kullanılacak materyaller (oyuncak, oyun, kitap, sosyal ortam vs.) aile tarafından titizlikle seçilmeli ve çocuğa rehber olunmalıdır. Çocuk ilk kez ailede iletişim kurduğu için ailenin genişliği de önem taşımaktadır. Ailenin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı, çocuğun duygusal ve toplumsal deneyim kazanmasını etkilemektedir. İlk sosyal deneyimlerini sağlıklı bir şekilde ailesinde yaşayan çocuk diğer toplumsal gruplarda da sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir. Aile, çocukların sosyal gelişimini desteklerken, çocuğa sosyal davranış normlarının aktarımını da içine almakta olan, en küçük ve etkili sosyal kurumdur. Çocuklar toplumdaki ve kültürlerindeki neyin kabul edilebilir, neyin kabul edilemez olduğunu ailelerinden öğrenirler. Ebeveynler toplumsal değerleri çocuklara aktarırlar (Ersoy, 2001). Çocuk yönlendirilirken aile ilk etkin kurum olarak çocuğunun yeteneklerinin gelişimine destek olmalı, olumlu davranış geliştirmeye önem vermeli, gerektiğinde davranışları denetleyerek topluma uyum sağlayan bir birey yetiştirmeyi hedef edinmelidir(Bloom, 1979, s.72).

Çocuklar toplumun ve geleceğimizin en değerli yapı taşlarıdır. Gelecek sağlıklı yetişmiş ve iyi eğitim almış çocukların birey olarak topluma kattıkları değerler ile şekillenecek ve gelişecektir. Onları mutlu bireyler olarak yetiştirmek ve sağlıklı bir olgunlaşma süreci yaşamaları için ailelere büyük sorumluluk düşer. Ebeveynler çocuklarına iyi bir eğitim ortamı yaratabilmek adına nitelikli eserleri seçebilmeli ve çocuğuna sunmalıdırlar. Eser seçimi konusunda destek alan

ebeveynler bu konuda daha başarılı sonuçlara ulaşabilmektedir(Büyükkaragöz, 1998, s.34).

2.5 Çocuk ve Öğretmen

Öğretimin yöneticisi olarak görülen öğretmenlerin görevleri; belirlediği eğitim-öğretim hedefleri doğrultusunda, öğrencilerin öğrenme düzeylerine elverişli olarak çevresel faktörleri seçmek, düzenlemek ve denetlemektir(Senemoğlu, 1997, s.400). Öğretmenler, tüm evreni kapsayan toplumun farklılık gösteren uyanık kişisi iken, yaşadığı toplumun aydın, temsil ettiği öğretmenlik mesleğinde ise donanımlı ve yetenek sahibi bir üyesi durumundadır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini yapan bireyler, eğitim- öğretim alanında uzmanlaşmak, mesleki bilgi ve becerilerini etkin bir şekilde uygulamalıdır. Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin, çocuklara kazandırması gereken çok sayıda yetenek, bilgi ve beceri bulunmaktadır. Bu bilgi, beceri ve yeterlilikleri sağlıklı ve nitelikli eğitim ortamları ve olguları yaratarak, sağlayarak, özenle seçilmiş konular ve etkinlikler aracılığıyla sağlamak öğretmenlerin görevidir(Alkan ve Ark. , 1998, s.16).

2.6 Okul Öncesi Çocuk ve Edebiyat

2.6.1 Çocuk Edebiyatının Tanımı

Çocuk edebiyatı bireylerin gelişimsel sürecinde önemli bir unsurdur. Çocukların gelişim özellikleri düşünülerek uygun bir şekilde hazırlanmamış bir kitap görsel çekiciliği olan ve yalnızca resimleri ile dikkat çeken bir üründen öteye geçemeyecektir. İçinde resimleri olmayan görsellikten uzak bir yetişkin eseri ise çocukların dikkatini çekme konusunda yetersiz kalmaktadır. Kitaplar sadece okumayı sevdirmeye amacıyla dahi olsa çocuklara yönelik bir edebiyatın olması gerekmektedir (Erişen,1980).

Bilim adamları çocuk edebiyatını değişik şekillerde tanımlamışlardır: Huck, Hepler, Hickman ve Kiefer (1997)'e göre edebiyat; yaşamı ve düşünme becerilerini içine alan, hayali ve imgeden ibaret tanımlamaların ve canlandırma tekniklerinin dil yapısı ve formuna dönüşmesidir. Edebiyat insanın ruhsal dünyasını şekillendirme yoluyla yaşama renk katarak zenginleştirme, süsleme ve

aydınlatma gibi işlevlere sahiptir. Çocuklara ise bu deneyimleri sağlayan çocuk edebiyatı eserleridir.

Sever (2003) 'e göre; çocuk edebiyatı; ilk çocukluk yıllarından itibaren başlayarak ergenlik çağını da içine alarak, dilsel ve algılama düzeyine uygun bir şekilde çocukların duygularını ve düşüncelerini, sanatsal özelliğe sahip dil ve görsellik barındıran öğeler yoluyla zenginleştirerek, ilgi ve beğeni düzeylerine yön veren ürünlerdir(Sever, 2003, s.9).

Editör William Zinsser (1990) edebiyat konusunda; Hiçbir yazının çocukluk çağında karşılaşılan kitaplar kadar insan belleğinde bu kadar yerleşmediğini ifade etmektedir(Zinsser,1990, s. 3).

Usta yazarlar tarafından sadece çocuklara yönelik yazılan ve sanatsal nitelikler taşıyan kitapların edebiyatı oluşturmaktadır. Çocuk edebiyatı, çocuk diye nitelendirilen bireylerin duygusal, düşsel ve düşünce yapılarına özgü sözlü veya yazılı tüm eserleri kapsadığı düşünülmektedir (Oğuzkan, 2000,s.3). Çocuk edebiyatı, edebi nitelik taşımasının yanı sıra, çocukların doğal çevrelerindeki konulardan seçilmiş olayların anlatımıyla, çocukların kendi iç dünyalarını da anlamalarını sağlayarak, bilinçli kitap okuma alışkanlığı kazandırabilmelidir (Dilidüzgün, 2002).

Çocuklar için özel yazılan, düşünceler, duygular ve düşsel olguların etkili ve güzel bir anlatımla ifade edilmesi çocuk edebiyatının bir diğer tanımıdır(Alpöge, 2003, s.32)

Şirin (1994)'e göre ise edebi etkinlikler; çocuğun büyümesi ve gelişmesine, hayallerle, duygularla tanışarak, düşünce yapısının gelişimine, zevk almalarına ve bir yandan eğitim alırken aynı zamanda eğlenceli vakit geçirmelerine olanak sağlamak amacıyla gerçekleştirilen etkinliklerdir.

Dilidüzgün (2003)'e göre;. çocuk kitaplarını yetişkinler için hazırlanan eserlerden farklı kılan en önemli özelliği edebi eser olma özelliği yanı sıra çocukların özelliklerinin ve gelişimsel özelliklerinin üzerinde durulması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Çocuklar için eser yazmak yetişkinler için eser yazmaktan bu nedenle daha zordur. Dilidüzgün (1996), çocukların eserlerinde çocukların yaşamsal gerçekliğinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir. Kitaplar çocuklara ilk sanatsal eğitimlerini veren nitelikli yapıtlar olmalıdır. Kitaplar

çocukta kültür düzeyinin artmasına, düşsel yeteneklerinin artmasını sağlarken kitap sevgisi aşılmasına da dikkat edilmelidir. Çocuk edebiyatının en büyük hedefi; algılama düzeyi yüksek, sorgulayarak öğrenen duyarlı bireyler yetiştirmektir(Sever, 2010, s.24).

2.6.2 Çocuk Edebiyatının Amacı

Çocuk edebiyatının temel amaçları şunlardır; birinci amacı çocuklara kitapları tanıtmak ve sevdirmek, diğer amacı ise çocukta kalıcı okuma alışkanlığı oluşmasını sağlamaktır. Bu nedenle çocuk edebiyatı unsurları sürekli ilerleme ve gelişme halinde olmalı, çocukların psiko-sosyal gelişme evreleri göz önünde bulundurularak, kullanılan üslubun ilgi çekici olması, eğlenceli bir üslup kullanılmasına özen gösterilerek bilgi ve kültür düzeyinin artması sağlanırken, insan ve vatan sevgisi aşılanmalıdır(Yüksel, 1987, s.91).

Çocuk edebiyatı; özellikle taklit yoluyla öğrenen okul öncesi çocukları düşünüldüğünde çocukta görsellik, düşünce sistemi ve hisler aracılığıyla iç dünyasını geliştirmesine yardım ederken, çocuğun kişiliğine uygun karakterleri hikayede bulmasını sağlamalıdır. Gelişim çağındaki tüm çocukların doğasında bazı temel duygu ve hareketler mevcuttur. Bu duygu ve hareketler çocuk için bir ihtiyaç olup, bu ihtiyaçlar; bir gruba ait olma ihtiyacı, deneyim edinmek, ufkunun genişlemesi ortak ilgi ve zevkleri paylaşabilecek arkadaşlarla duygusal bağ kurmak, başarılı olma duygusunu yaşamak, gülmek, oynamak, estetiğe yatkınlık yolunu araştırmak yollarıyla geleceğe dair planlar yapmaktadır.

2.6.3 Çocuğun Gelişim Süreci ve Bu Sürece Uygun Kitaplar

Çocuk gelişiminde masalların pek çok önemli katkısı olduğu bilinmektedir. Masal anlatılırken anlatıcı ile çocuk arasında kurulan bağ da önemli bir durumdur. Bu iletişimin dışında diğer önemli etkisi ise çocukta bilişsel faaliyetlerin aktif olmasını sağlamasıdır. Çocuklar dinledikleri masallar sayesinde karakter hakkında düşler kurarak, olayların gelişimindeki bazı yaşamsal kavramları da öğrenebilir. İyilik, doğruluk, dürüstlük ve yardımseverlik bu olumlu kavramlara örnek gösterilebilir(Küçükyaşıcı, 2010).

Gelişim dönemleri şu şekilde tanımlanmaktadır:

Prenatal Dönem (Hamilelikte doğuma kadar olan dönem) : Vücut yapısının ve organlarının geliştiği ve gelişimin en hızlı dönemi olarak bilinen dönemin adıdır.

Oyun çocukluğu dönemi(Doğumdan 3 yaşına kadar olan dönemdir) Bedensel ve psiko-motor becerilerin, kavramanın ve konuşma becerisinin hızla geliştiği, kişisel farkındalıkların belirginleşmeye başladığı dönem olarak tanımlanmaktadır.

Erken çocukluk dönemi (3-6 yaş dönemini kapsayan dönemdir) : bu dönemde küçük ve büyük kas gelişiminin ve motor becerilerin kazanıldığı, vücudun kuvvetlenmeye başladığı, egosantrik davranışların gözlemlendiği dönem olarak tanımlanmaktadır.

Orta çocukluk dönemi (6-12 yaşındaki çocukları kapsamaktadır) : zihinsel aktivite ve becerilerin arttığı, düşünme becerisinin farklılaştığı ve ben merkezci tavırların azalmaya başladığı dönem olarak tanımlanmaktadır.

Ergenlik dönemi (12 ile yaklaşık olarak 20 yaş arasındaki bireyleri kapsamaktadır.) : Bedensel değişimlerin hızlı ve farklılaşmış olduğu, soyut düşünme sisteminin geliştiği dönem olarak tanımlanmaktadır(Bayhan ve Artan, 2012)

2.6.4 Çocuk Kitapla Ne Zaman Tanışmalı?

Çocuk gelişimi alanında uzman kişiler çocukların anne karnındaki süreçte dahi kitapları dinleyebileceğini savunmaktadır. Bebeklik döneminden itibaren kurulmaya başlayan anne çocuk bağının, uzun yıllar boyunca gelişen bir süreçtir. Çocuk ve anne arasındaki bu bağın güçlenmesinin, karşılıklı duyarlılık ve iletişimin niteliğine bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu bağ kurulurken çocuklara kitap okumanın kaliteli zaman geçirme ve temel eğitim açısından önemi büyüktür(Sevinç, 2005).

2.6.5 Çocuk Gelişiminde Çocuk Edebiyatı Yazını olan Masalların İşlevi

Masallar toplumların kültürel birikimlerinin sonucunda bugüne ulaşmıştır. Her toplumda kültürel ve ahlaki kuralların nesiller boyunca aktarıldığı bilinmektedir. Toplumların özellikleri ve kültürel yapıları hayali unsurlar yoluyla ve genellikle gerçeküstü karakterler aracılığı ile bireylere aktarılmıştır. Bu nedenle de masalların eğitici özellikleri önemsenerak çocuk gelişimde faydalı olduğu görüşüne varılmıştır. Çocukları eğlendirmek amacıyla kullanılan masalların,

eğitici yönden de donanımlı olması çok önemlidir. Sonuç olarak; masallar kültürel özelliklerin ve ahlaki değerlerin öğrenilmesinde, çocukta olumlu davranış değiştirme konularında etkili ve faydalı olmalıdır. Özellikle de sonu mutlu biten masalların çocukta yarattığı mutluluk ve rahatlama duygusu büyük önem taşımaktadır. İyi ve doğru değerlerin öğretilmesi, dürüst olmak, alışkanlık, sabretmek, adil olma ve eşitlik algısı gibi niteliklerin çocuklara masallar aracılığıyla öğretilmesi gerekmektedir. Çocukların masallar sayesinde kendi benliklerini tanıyarak kişiliklerinin gelişmesine olanak sağlaması da gerekliliktir. Masalların ocuklar ve hatta gençler ve yetişkinler üzerindeki etkileri de araştırmalar sonucunda gözlenmiştir(Pilancı, 2008, s.21).

Masalların ocuk gelişimindeki diğer katkısı da masalın anlatıcısı ile ocuk arasındaki bağdır. Başka bir yönden ise masal dinleyen çocuğun zihinsel faaliyetlerinin de harekete geçtiği vurgulanmaktadır. Çocuğun dinlediği masalla hayal gücünün gelişimi sağlanırken, iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlışı ayırt etmeyi öğrendiği de varsayılmaktadır. Masallarda genel olarak gerek kız gerekse erkek çocuklar masal kahramanları ile zdeşleşmektedirler. Bu durum gelecek yaşamlarındaki kişilik gelişimlerinin temellerini atmaktadır. 4-5 yaşlarındaki bir ocuk masallarda anlatılan olayların bir çoğunun gerçek yaşamda olmadığını bilmektedir. Masallarda kalıplaşmış karakterler olduğu, gerçekleşmesi mümkün olmayan olaylar ve mutlu sonla bitmesi gibi unsurları masalların vazgeçilmez özellikleridir. Masalların bir diğer önemli yönü de masalların içine gizlenmiş olarak verilen derslerdir. Çocuğa verilen yabancılarla konuşmanın doğru olmadığı, alışkanlığın önemi, büyüklerinin sözünü dinlemek gibi ders veren metinler buna örnek gösterilebilir unsurlardır. Masallarla ilgili bir diğer bakış açısı ise “Bruno Bettelheim’in The Meaning and İmportance of Fairy Tales (Peri Masallarının Anlamı ve önemi)” adlı kitabında açıkladığı gibi; masalların hedef ve değerlerini, çeşitli anlam zenginliği ile kendini ortaya koyabilmesidir. Edebiyat türleri arasında farklılığını ortaya koyan masallar, çocuğun kişiliğini keşfetmesi konusunda da yönlendiricidir. Çocuğa çeşitli yaşam zorluklarını göstererek problem çözme konusunda da örnek olduğu düşünülen bir yöntem olarak görülen masallar bu açıdan da önemlidir(Zamansız Edebiyat ve Sanat Mecmuası, 2004,s.3).

3 MASALLAR

3.1 Masalın Tanımı

Masallar, çocuk gelişimi ve eğitimi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Masallar ile ilgili günümüze dek birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

“Halkın ortak yaratısı olarak ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa aktarılan, cin, peri, dev gibi olağanüstü kişileri olan, olağanüstü olaylara yer veren, genellikle bir tekerleme ya da bir varmış bir yokmuş diye başlayan bir tür...”(Püsküllüoğlu, 1994, s.717).

“Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsülü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen, bir sözlü anlatım türüdür.”(Sakaoğlu,1999,2)

“Nesirle söylenmiş, dini inanışlardan bağımsız, tamamı ile hayal ürünü, gerçekle ilgisiz, anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatı...” (Boratav, 1969, 80).

“Masal hayaldeki hikâyedir, insanın geniş hayal gücünü yansıtır. Masallarda bir toplumun gelenekleri, görenekleri, zevkleri, değer yargıları, duyguları, düşünceleri, özelemleri, kısaca insan anlatılır.” (Çılgın, 2006, 95).

3.2 Masalların Kaynağı

Sözlü edebiyatın ürünü olarak doğmuş olduğu bilinen masalların yazıya geçirilmesi zaman almıştır. Masallar, uzun yıllar ağızdan ağza geçerek günümüze ulaşmıştır. Masalların çıkış kaynakları hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür. Bu görüşler doğrultusunda ortaya atılan teoriler şunlardır:

Günay’ın (1975), S. “Thompson’un The Folktale” adlı eserinden yararlanarak hazırladığı doktora tezi çalışmasında yer alan “Eski Kaynaklarda Masal” adlı

bölümünde, masallar ile ilgili bilgi içeren kaynakların oldukça eski zamanlara uzandığı, masal araştırmalarına yardımcı olan kaynakların dönemlerine göre beş grupta ele alındığı belirtilir:

1) Eski Mısır: İlk büyük medeniyetlerden birini kurmuş olan Eski Mısırlılardan kalan, çoğunlukla din adamları tarafından yazılan papirüslerde Mısır'ın tarihi, coğrafyası, sosyo- kültürel yapısı hakkında olduğu kadar Mısır dışındaki halk geleneklerine de ışık tutan masallara rastlamak mümkündür.

2) Babil ve Asur: Bu döneme ait belgeler beş bin yıl öncesine kadar iner. Bütün dünya masallarında bulunan motiflerin bir kısmını içeren “Gılgamış” ve “Etana” efsaneleri bunların en önemlilerindedir.

3) Eski Yunan: Bu döneme ait edebi belgeler arasında halktan derlenmiş masal metnine rastlanmasa da, çeşitli masal temlerinin dini kitaplara, destanî şiirlere, hatta dramlara konu edildiği görülür. Bu dönemde yaşayan Ezop tarafından edebi çerçeveye sokulan hayvan masallarının Ortaçağdan itibaren tekrar sözlü geleneğe geçmesi ilgi çekici olarak görülür.

4) Latin: Bugünkü masal unsurlarının çoğunu içeren “Cupid” ve “Psyche” adlı hikâyeleri içinde bulunduran; Metamorphoses, Apuleius tarafından bu dönemde yazılmıştır.

5) Hindistan: Büyük bir kısmı Aryan kabilesinden olan Hindistan halkının Homer'den asırlarca öncesine giden bir yazılı edebiyata ve pek az değişen bir dini geleneğe sahip olduğu söylenir. Budistlik, Zerdüştlük, Hinduluk, Müslümanlık ve Hıristiyanlık, Hint halkının orijinal geleneğine ilave edilebilecek etkenlerden birkaçıdır.” (Günay, 1975, 17)

Masal, ilk bakışta sadece yazan kişinin malı iken, zaman geçtikçe söyleyeni unutulmuş ve en sonunda topluluğun malı olan bir edebi tür haline gelmiştir. Diğer yandan, başlangıçta gerçek yaşanmışlıkların hikayesi olan masallar, farklı nedenlerle düşsel öğeler taşıyan bir edebi türe dönüşmeye başlamıştır. Masalların içeriğinde değişmeyen unsurlar da kalmıştır. Bu unsurlar ise adalet, iyilik ve hakseverlik duygularıdır. Masalların sonlarının hep mutlu bitmesi bu duruma örnek gösterilebilmektedir(Güleç, 1988, s.68).

Genellikle ortaklaşa bir bilincin izlerini taşıyan masallar içerisinde eski kültürlerle, dinlere veya törenlerin başlangıcında yer alan unsurlara rastlamak

mümkündür. Masalarda genellikle; kötülük ile iyiliğin, adaletli olmak ile zulmetmenin, doğruluk ile haksızlık olgusunun, mütevazılık ile kibirli olma gibi zıt unsurları temsil eden karakterlerin gösterdikleri mücadeleden bahsedilir. Bir yandan da bireylerin, ulaşılması zor hedef ve gayelere ulaşma arzusundan kaynaklanan düşsel olaylara yer verilir. Bu özellikler belirli bir topluma veya ülkeye mal olacak özellikler değil, herhangi bir millet tarafından da doğal kabul edilip benimsenebilecek kalıplaşmış temalar olarak bilinmektedir(Kantarcıoğlu, 1991,s.17).

3.3 Masal Türleri

Türk masallarının genel özelliklerine bakıldığında iki türe ayrıldığı görülmektedir: Hayali masallar ve gerçekçi masallar olarak nitelendirilen masalları açıklamak gerekirse şu şekilde özetlemek mümkündür: Tümüyle düşsel olayları ve karakterleri anlatan, gerçek hayata uygun olmayan olayları yansıtan masallara “Hayalî Masallar” denir. Devler, periler, cinler veya hayvanların karakter olarak işlendiği masalları bu gruba örnek göstermek mümkündür. Akla ve mantığa uygun gelen, yaşadığımız hayata uygun olay ve öğelerle karşılaştığımız, gerçek yaşamdaki kişilerin karakter olarak işlendiği masallara ise “Gerçekçi Masallar” olarak tanımlayabiliriz (Özdemir, 1992, s.328).

Boratav’a göre masallar beş gruba ayrılmaktadır.

- Hayvan masalları,
- Olağanüstü masallar,
- Gerçekçi masallar,
- Yalanlamalar ve zincirleme masallar,
- Fıkra ve latifeler (Boratav, 1982b: 3).

“Suat Batur (1998)’un “Türk Halk Edebiyatı” adlı çalışmada ise masal türlerinin:

- 1) Hayvan Masalları,
- 2) Olağanüstü Masallar ,
- 3) Gerçekçi Masallar, olarak sınıfladığı görülmektedir.

3.3.1 Hayvan Masalları

Hayvan masallarının ilk etapta fark edilen özelliği kısa oluşlarıdır. Hayvan masallarında, girişte gördüğümüz tekerlemelere yer verilmemektedir. Bu tekerlemeler masalın ortasında veya sonunda da yer almadığı gibi hayvan masallarında tekerlemeler önemli bir unsur değildir. Hayvan masallarında genellikle hayvan kahramanlar kendilerine özgü özelliklerini yitirmiş, kılık değiştirerek insana benzer özellikler göstererek kahraman niteliği taşımaktadırlar.

Hayvan masallarında tıpkı fıkralar gibi, bir düşünceyi destekleyerek güçlendirmek, örnek göstermek, ibretlik olaylarla ders vermek .vb gerekli durumlarda değinilerek aktarılmaktadır (Güleç, 1988, s. 70).

Masalların sınıflandırılmasında yaygın farklı bir fikir de David L. Russell'ın (1991) "Literature for Children" adlı yapıtında belirtilmektedir: İnsanlar gibi konuşabilen hayvanların hemen hemen halk masalları örneklerinde görülmesine rağmen, eğer masalın tüm ana karakterleri insan özelliği taşıyan hayvanlardan oluşuyorsa bu masallara hayvan masalı demek mümkündür. Genellikle birçok hayvan masalında hayvan kahramanlar insanlarla özdeşleştirilerek yansıtılır. Bu hayvan karakterler kesinlikle hayvan gibi davranmazlar. Bu masallar hayvanlara karşı ilgisi büyük olan çocuklar için ilgi çekici gelmektedir. Örnek verilecek olursa "Bremen Mızıkacıları" adlı masal hayvan masallarının en bilinen eseri olarak örnek gösterilebilir. Russell'a göre ise, aslında bütün fabl türündeki eserler hayvan masalı olarak görülmelidir.

3.3.2 Olağanüstü Masallar

Olağanüstü masallar geleneksel halk masalları arasında en çok bilinen masal türüdür. Diğer masallara göre daha uzun olan, kahraman sayısı daha fazla olan masal türüdür. Genellikle eski zamanlarda geçen, çok uzak diyarlarda yaşandığı vurgulanan sihirli mucize unsurlarına yönelik masalarda genellikle iyilik ile kötülük arasında yaşanan çabayı, erdem sahibi olan kahramanın galip gelmesi ve sevgi ve mutlu bir evlilikle son bulmaktadır. Bu masallara örnek verilecek olursa; Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Sinderella, ve Uyuyan Güzel adlı masallar olağanüstü masalların en bilinen örnekleridir (Güleç, 1988).

3.3.3 Gerçekçi Masallar

Gerçekçi masallarda görülen insan karakterlerin, gerçeküstü masallardakilerde çok farkı yoktur. Buna rağmen kendilerine özgü bazı özellikleri elbette mevcuttur. Gerçekçi masalların en önde gelenine örnek olarak “Padişah Masalları” gösterilebilir. Bir diğer örnek olarak da “Keloğlan Masalları” gösterilebilir. Genellikle dünyada sıklıkla yaşanan mutsuz olayları yaşayan karakterlerin kendi alinyazılarını yenme çabası “Keloğlan” karakteri ile yansıtılmıştır.

Keloğlan Masalları’nda karakterin en çok vurgulanan görevi kötülüklerle ve güçlüklerle savaşmak ve masalın sonunda umulmayan bir şekilde başarıya ulaşmasıdır (Güleç, 1988, s.72).

3.4 Masalarda Olaylar

Masalarda olaylar, genellikle gerçeküstü veya olağan dışı bir temel üzerine kurulan bir bütün olmaktadır. Masal çeşitleri arasında sayabileceğimiz “gerçekçi masallar” da ise gerçek hayatta görülebilecek olaylar esastır. Masalara tarihi olguların da katılmış olabilmektedir. Bazı masalarda ise farklı milletlere özgü mitolojik unsurlara rastlamak mümkün olmaktadır(Güleç, 1988, s.74).

3.5 Masal Karakterleri

Masalların içeriğindeki kahraman türleri; insan, hayvan-nesne ve birtakım düşsel varlıkları görebiliriz. Bu varlıklar genellikle insan karakterine yardımcı olmakla birlikte sıklıkla ikinci sırada rol almaktadırlar. Masalların içeriğinde yer alan hayvanlardan at, kuş, balık, gibi hayvanlar da gerçeküstü özellikler taşımaktadırlar. Bu hayvanlar sıklıkla insanlar gibi konuşabilen, üzüntü gibi duygularını yansıtan, sevgi veya kin duymayı bilen kahramanlardır. Masal kahramanlarında olağanüstü özellikleri görmek mümkündür. Masal karakterleri toplumdaki çeşitli sınıflardan olabilmektedir. Karakterler genellikle yaşamın belli bir döneminde yaşamış kişiler değildir. Her ülke de veya herhangi bir zamanda yaşayan padişah veya vezir olabildiği gibi, kadı ya da ırgat da karakter olarak görülmektedir. Bu karakterler dış yapı özellikleri veya karakter özellikleri

açısından derinlemesine incelenmez, genellikle çok öne çıkan özellikleri vurgulanarak, olaylar içinde yansıtılmaktadır (Güleç, 1988, s.75).

3.6 Masallarda Yer ve Zaman

Masallar konu olan olaylar gerçekçiliği olan gelişigüzel bir ülkede ya da mekanda geçmemektedir. Genellikle bilinmeyen bir zaman ve bilinmeyen bir mekanda geçen olaylar gözlenmektedir. Yani bu ülkeler genellikle masallara özgü hayali bir ülke olarak yansıtılmaktadır. Daha doğru ifade etmek gerekirse “Masallar Ülkesi” denilen diyarlarda geçen olaylar görülmektedir. Bazı masallarda, örneğin Binbir Gece Masalları’nda olaylar Kaf Dağı’nda geçmekte ve bahsedilen bu dağ haritada görebileceğimiz bir dağ olmadığından gerçeküstü bir unsur olarak görülmektedir. Masallarda genellikle zaman unsuru da belirli değildir. “Evvel zaman içinde...” şeklinde cümlelerle başlayan masallarda bu ifade tekniği çeşitli zaman mefhumları ile anlatılır. Bir başka deyişle çeşitli zaman kipleri “–mişli geçmiş zaman” olabildiği gibi, “gelecek zaman” kipi de kullanılmaktadır. Kesin bir tarihten ziyade belirsiz bir zaman dilimi vurgulanmaktadır(Özdemir, 1992, s.327).

3.7 Masallarda Kullanılan Dil

Sözlü eserlerden olan masallar nesilden nesile sözlü ifadelerle iletilmiştir. Usta masal anlatıcıları masalları her anlatışlarında değişimler yaşanmıştır. Bir diğer deyişle dilden dile aktarılırken değişime uğrayan masallar yazıya geçirilirken pek çok değişikliğe uğrayarak geçmişlerdir. Bu durum bir söz sanatı olan masalın bazı özelliklerini yitirmesine sebep olmuştur. Eski zamanlarda köy ve kentlerde “masal anaları” denilen anlatıcılar, toplumda itibarlı kişiler olduğu ve bu kişilerin anlatılarının beklenen ve arzu edilen etkinlikler olduğu bu güne yansıtılan bir bilgidir. Günümüzde bu gelenek yok olmuş, masalcılık geleneği kaybolmuştur. Masallar derlenerek kitaplara geçirilerek bir hikaye şeklinde aktarılmaktadır. Masalların kitaplara aktarımında da çeşitli özellikler görülmektedir. Çok uzun yıllar dahi, bir cümle ile anlatılabilmektedir. Masalların ilk niteliklerinden biri de çabukluk özelliğidir. Masalı anlatan kişi karakterlerinin bütün hayat detaylarını anlatmadan yalnızca önemli unsurları anlatarak belirtmeye çalışmaktadır. Masal anlatıcısı olayın gerçek üstü niteliklerini bireylere düşündürmek, eski zamanlarda

düşsel bir dünyada yaşandığı izlenimini vermektedir. Masalı, halk hikayesi olarak gösteren ve destanlardan ayrılmasını sağlayan da bu düşsel anlatımların varlığıdır(Güleç, 1988, 79–80).

3.8 Masalarda Amaç

Masalda bireylere faydalı olmak ve sanatsal bir özellik göstermek önemlidir. Masal, yapısında düşsel anlatımın yapısında şiirsel bir anlatım da mevcuttur. Bu nedenle masallar halk edebiyatına özgü edebi eser olarak tanımlanmaktadır. Masalların dinleyicilere faydalı olması amaçlarındandır. Masalarda karakterler bir kahramanın temsilcisi ya da sembolü durumundadır. Kişilerin yaşadıkları olaylar genellikle bir hayat dersi içermektedir. Masalarda iyilik veya iyi kişiler övülürken, kötülük veya kötü kişiler cezalandırılır. Çocuklar genellikle iyilik timsali karakterleri örnek alarak onlarla bir bağ kurabilmektedirler. Çocuklar bazı masal unsurlarında ise gerçek hayatta karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkma yollarını bulurlar. Fakat masalların çocukların iç dünyasındaki saf yanı, yalan dolanlarla yaktığına inanan ve çocuklar için La Fontaine'in fabllarını bile yasaklanmasını öneren J.J.Rousseau gibi araştırmacılar bilinmektedir(Güleç, 1988, s.80).

3.9 Masalların Önemi

Masal kaynaklarından pek çok bilim dalı faydalanmaktadır. Halk masalları toplumun zengin hazineleri olmakla birlikte; karakter yapıları ve eski hedefleri de masalların içinde gizlenmiştir. Masalcıdan toplumun ağız özelliklerini, sıklıkla kullanılan deyim ve kelimeleri öğrenmek mümkündür. Dilbilimciler için önemli veri kaynakları olan masallar bu açıdan önemlidir. Diğer yandan masallar sosyologlar için de önemli kaynaklar olarak görülmektedir. Masaldaki toplum yapısı değerlendirilirken, kültür ve medeniyetler hakkında bilgi edinmek açısından önemli bilgi kaynakları olduğu da görülmektedir. Masalların bir diğer önemi ise eğitim açısından rolüdür. Özellikle okul öncesi dönem çocukları için, net olan anlatım kullanılarak ve sade ve kısa cümle yapıları kullanılarak eğitici ve ders veren masallar ortaya koymak da mümkün olmaktadır(Güleç, 1988, s.82). Masalların öğretici ve ilgi çekici dünyası çocukların eğitiminde fayda getirecek tekniklerle uygulanmalıdır. Masallar aracılığıyla çocuklara pek çok değerler

öğretilmelidir: kahramanlık, iyilik, dürüstlük vs(Enginün, 1985: 188). Çocuklara verilen nesnel olmayan öğütler, masallar aracılığıyla somutlaştırılarak, masalların sihirli dünyasında daha da çok güzelleşmektedir(Enginün, 1985: 187).

3.10 Masalın Biçimi

Masallar yapısal bakımdan üç bölümden oluşmaktadır:

1- Döşeme (Masal başı)

2- Olay (Gelişme)

3- Sonuç (Dilek)

1-Masalın Giriş Bölümü (Döşeme): Masalı başlatan tekerleme olarak da bilinen bir bölümdür. Masalın en dikkat çeken, çocuklar tarafından dinleme esnasında ya da okumaktan zevk aldıkları bir bölüm olduğu bilinmektedir. Masalı anlatan kişi, bireyleri masal dinlemeye hazırlamak onları eğlendirmek için arka arkaya tekerleme söylenerek başlanmaktadır. Geleneksel nitelikler taşıyan bu bölümde anlatıcı kendi yorumunu da katmaktadır. Döşeme bölümünde masalla ilgili olmayan, anlamlı ya da anlamsız birçok kelimedeki kullanılmaktadır(Kantarcıoğlu, 1991, s.18).

2- Olay (Gelişme): Bu bölüm esas masal bölümü olarak da bilinmektedir. Masalın asıl anlatıldığı bölümdür. Olay bölümü içerisinde üç bölüme ayrılmaktadır; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olay bölümünün parçalarıdır. Masal anlatımı sırasında olayların birbiri ile bağlantılı olması, ilginin masal üzerine çekilmesi ve masala ritmik bir hava verebilmek amacıyla gerekli görülen yerlerde tekerlemeler kullanılarak anlatıma ilgi çekicilik katılarak canlanması sağlanmaktadır (Kantarcıoğlu, 1991, s.19).

3- Sonuç (Dilek) : Masalda sonuncu bölüm olan sonuç kısmında anlatıcının, genellikle olayı tatlı bir şekilde bağladığı bölümdür. Kahramanların iyi kaderlerini dinleyiciler için de diledikleri bölüm özelliği gösteren dilek bölümüdür. İçten bir dua niteliği taşıdığından bu bölüme aynı zamanda dilek bölümü denmektedir(Güney, 281948, s.175).

3.11 Masalların İç Yapı Özellikleri

3.11.1 İçerik Ne Demektir?

Yazarın ve çizerlerin, ifade etmek istediği duygularını ve düşüncelerini sözcük ve resimden yararlanarak ifade ederek çocuklarla paylaştığı bütüne iç yapı (içerik) denir. İçerik; masalın teması, konusu, kahramanları, dili, anlatımı ve planı çocuk eserlerinde içeriği oluşturan öğelerden oluşmaktadır. Masal kitaplarında temanın; açık, net ve yalın olması gereklidir. Çocukla paylaşılacak istenen mesajlar kapalı ve karmaşık olmamalıdır. Verilmek istenen mesajlar ya da olaylar anlam bulanıklığından arındırılmalı ve çocuğun kitaptan yeterince yararlanması bu şekilde desteklenmelidir. Masal kitaplarında farklı duygular işlenmektedir. Çocuğun en çok gereksinim duyduğu şey ise sevgidir. Masallardaki, sevgi, dostluk, barış ve güven duygularıyla yapılmış anlatımlar çocukların iç dünyası açısından faydalıdır. Bu temel anlayıştan hareket ederek, okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış kitapların, hangi değerlere uygun bir temele oturtulması gerektiğini açıklamakta fayda vardır. Masallarda yaşama sevgisi, insan sevgisi, doğa ve hayvan sevgisini ele alan konular içinde çocuklarla sevgiye ilişkin duyarlıklar paylaşılmalıdır. Çocukların anlam dünyasına uygun kurgular yapılmalı, insanlığın çalışkanlık, doğruluk, yardımseverlik gibi evrensel değerleri emir verici olmayan duyarlı ifadelerle çocuklara yansıtılmalıdır(Oğuzkan, 2000).

Çocuklar, dinsel, ırksal ya da başka bir ayrımcılığı özendiren, onların hoşgörü dünyalarını zedeleyecek kitaplardan uzak tutulmalıdır. Bu konuda en büyük sorumluluk ise öncelikle anne, baba ve öğretmenlere düşmektedir(Çınar, 2009).

3.12 İçerik Özellikleri

Masalların içerik özellikleri, dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur. İnsanlara anadilini öğretebilmenin en etkili yolu; dilin zenginlikleri katılarak hazırlanmış, sözlü ve yazılı edebiyat ürünü olan masallardır. Masal içeriği ve içinde rastladığımız karakterlerle değerlendirilerek, çocuklara anlatılacak veya okunacak masallar seçilmelidir(Yavuz, 2002).

Masalların içeriğinde işlenen konular önemlidir. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan masal, öykü ve diğer yazılı edebi eserlerin konuları incelendiğinde; çocukların sosyal çevrelerindeki ilişkileri, sevgiyi, dostluğu,

başarı duygusunu, doğumları gibi yetişkin edebiyatında da işlenmiş olan konulara benzerlik gösterdiği görülmektedir. Görülen birçok benzerliğe rağmen, çocuk edebiyatında işlenen konuların içeriğinde, dil ve anlatım özellikleriyle, yaşam deneyimleriyle, ilgi ve ihtiyaçlarıyla göz önünde bulundurulduğu gerçektir. Bahse konu olan detaylar, çocukların ilgilerini çekerek, onları eğlendirebilen, eğlendirirken öğrenmeyi sağlayan bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Masal kahramanlarının ayrıntıya girilmeden anlatılan belirgin karakteristik özellikleri, eyleme yönelik, kısa bir anlatım yapılarak, yalın olarak anlatılmaktadır. Masal kitaplarındaki resim özellikleri de görsel öğelerle anlatıma katılarak desteklenmektedir(Sever,2003).

Masal yazarı, konu seçimi yaparken, işlemek istediği temayı, en ilgi çekici anlatımla, hangi konular içerisinde verebileceğini önceden belirlemelidir. Yazar, bu belirlemeyi yaparken de çocukların beklentilerini, duygularını, düşüncelerini, ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır(Yardımcı ve Tuncer, 2000).

Masalların içeriğinde yer alan konular seçilirken, çocukların yaşamlarıyla uyum içerisinde olup olmadığına dikkat edilmelidir. Kendi yaşantılarıyla olaylar arasında bağlantı kuramayan çocukların masala olan ilgisinin azalacağı düşünülmektedir. Çocuklar kendi yaşantıları ile masal içeriğinde yaşanan olaylar arasında benzerlik bularak kendilerini yaşayabilmelidirler. İçerikteki konular canlı bir şekilde işlenerek, çocukları eğlendirebilmeli, çocukların gülmesini sağlamalıdır. Gereksiz tekrarlardan kaçınılmalı, sıkıcı olmaktan uzak ve gereksiz çözümlenmelerden arınmış olmalıdır(Kıbrıs,2002).

Okul öncesi dönem çocuklarına anlatılan masalların; gerçeklik özellikleri barındıran, günümüz çağı çocuklarına uygun olması ve çağdaş yaşam anlayışı içinde verilebilmesi gerekmektedir. Günümüzde bulunmayan kavramlar işlenmemeli; cin, dev, cadı ve ejderha gibi kahramanlardan uzak olmalıdır. Kahramanların olağanüstü özellikleri okul öncesi dönem çocuğunun hayal gücünün çok ötesinde olmamalıdır(Yardımcı, Tuncer, 2000).

4 MASAL KİTAPLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİMİNE ETKİLERİ

4.1 Masal Kitaplarının Olumlu Etkileri

4.1.1 Masalların dil gelişimine etkileri

Masallar toplumsal kültürel bir üründür. Bu nedenle toplumsal duyarlılık çerçevesinde ve çocuğun hayatına etkileri dil gelişimi kurallarına uygun anlatım yapılarak sağlanabilecektir. Yazınsal çocuk eserlerinin çocuğun gelişiminin farklı alanlarında önemli etkileri mevcuttur. Uygulanan zengin dil yapısı ile çocukların dil gelişimi olumlu anlamda etkilenecektir. Piaget'ye göre, kavramsal gelişim ve dilsel yeteneğin kaynağı, duyu-hareket döneminin sonlarına doğru açığa çıkan simgesel işlevde aranması gereken önemli bir unsurdur. Simgesel işlev döneminin, kavram gelişiminde, dil gelişiminde, jest ve mimikler, hayali ve simgesel oyunlarda ve resim yapma yeteneklerini geliştirmede temel oluşturan önemli bir dönem olduğu bilinmeli ve göz önünde bulundurulmalıdır (Yavuzer, 1999).

Çocukların dilsel gelişimine göre hazırlanmış eserler, erken çocukluk yıllarında nesnel olması açısından çocukların ellerinde kolayca inceleyebildiği ve kavram bakımından gelişmelerini estetik ve görsellik taşıyan unsurlarla somutlaştırdığı, görsel ve işitsel algıları geliştirebilen önemli araçlardır. Çocuklar öykü, şiir, tekerleme vs. etkinlikleri kitaplardan öğrenirken ve uygularken edindikleri bu deneyimlerle dil gelişiminin temelleri atılmaktadır. Bu kitaplar, her şeyden önce bu dönemde çok önemli olan dinleme becerisinin gelişimine katkı sağlar. Kitaplar çocukta kelime dağarcığının gelişimini sağlarken, dilbilgisel yapılarında sezinlenmesinde temel oluşturması açısından önem taşır. Çocukların kitaplar sayesinde düzgün cümle yapılarını kurmayı da öğrenmeye başladıkları gözlenmektedir. Dinlediklerini anlama ve duygularını sözcükler yoluyla ifade

etmeyi öğrenen çocuklarda bu durum duygusal gelişim açısından da faydalıdır(Sever, 2009; Aslan, 2006a; Aslan, 2006b).

Sanatçı duyarlılığı ile okul öncesi çocuklarına özgü hazırlanmış nitelikli çocuk kitapları, anadilinin sözcük varlığını oluşturan kelime, deyimler ve atasözleri gibi öğelerin çocuklara tanıtılmasında özgün birer kaynak olma özelliği göstermektedir.

Bu açıdan düşünüldüğünde, edebi nitelikli çocuk kitaplarının, toplumsal kavram yapılarını ve kültürel birikimini çocuğa uygun koşullarla anlatan, yansıtan araçlardır. Çocukların; eğlenmesini sağlayan, düşünmeye yönlendiren, hayal gücünü geliştiren, çocuklara yeni öğrenme olanakları sunması açısından ve dil gelişimini desteklemesine olanak sağlayan kitaplar, özgün birer kaynak niteliği taşımaktadırlar (Sever, 2004, 235).

Popet ve Roques (2002, 20)'a göre, çocukların anlatım yeteneğinin gelişimi aşağıda belirtilen dilsel etkinliklere fayda sağlamaktadır (Aslan, 2006a):

- Çocukları, dilsel işleyişin üzerinde düşünmesini sağlar.
- Kelime dağarcığının zenginleşmesini sağlar,
- Söz dizimi yapısının kavranmasında etkilidir,
- Dili kullanarak iletişim farklılık gösteren iletişimi, kelimelerle oyun oynamayı (şiir ve tekerleme) öğrenmesini sağlar.

Dil eğitimi, çeşitli gelişim dönemlerinde eğitim ve öğretimin temelini oluşturmaktadır. Çocuklara bilgiler anadili eğitimiyle verilebilir; algılama ve anlatım yapabilme becerileri, düşünebilmeyi ve bir sonuca varmayı öğrenme, doğru ve yanlışın tahlili edilmesi gibi pek çok beceri anadili eğitimi içinde kazandırılmaktadır. Anadili becerilerini kazanamamış öğrencinin, eğitim sürecindeki başarısı olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle, anadili eğitiminde, nitelikli edebi eserler seçilmelidir (Göğüş, 1998, 64).

Anadilin kelime dağarcığının zenginleşmesi ve anlatımsal gücün artması konusunda temel sorumluluk, öncelikle çocuk eserleri yazan bu alanda duyarlılığa sahip sanatçılara düşmektedir. Tüm bu savunulan görüşlerden yola çıkılarak; dil gelişimini destekleme çabasında, nitelikli çocuk kitaplarının önemli faydalar sağladığı görülmektedir. O halde, okul öncesi eğitim döneminden

başlayarak okullarda edebi çocuk eserlerinin eğitim- öğretime dahil edilmesi ve sonraki eğitim- öğretim yıllarında da sürdürülmesi gerekmektedir(Sever, 2010).

4.1.2 Masalların Bilişsel Gelişime Etkileri

Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun bilişsel gelişimine önemli katkılar sağlamakla birlikte bu gelişim alanının dil gelişimi ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Dilsel gelişimi ile zihinsel becerilerin ilişkili olduğunu belirten Gander ve Gardiner (2001, 166–207)'e göre bilişsel terimi; bilgilenmeyi, zihni, akıl yürütebilmeyi, problem çözebilmeyi, kavramsal gelişmeyi ve düşünce yapısını da içine almaktadır(Sever, 2010).

Bilişsel kavramı, zihni içine alman kavram olması açısından önemlidir. Zihinsel gelişimin temel unsuru dilsel gelişim olduğundan, bu özelliğiyle çocukların dilsel gelişimi ile zihinsel gelişimi arasında doğrudan bir orantı vardır. Dil iletişim aracı olması özelliği ile önemli olmakla birlikte, çocukta anlama ve duygularını ifade etmeyi sağlayan düşünce aracı olma özelliği ile öne çıkmaktadır. Çocuk edebiyatı örnekleri, bilişsel gelişim sürecinde etkili olan, gözlem yapabilme, karşılaştırma yaparak farklılıkları ve benzerlikleri algılayabilme, nesnelere veya varlıkları sınıflandırma, deneyim kazanarak uygulama yapma, düşünme ve eleştiri yapma olanakları yaratması açısından çocuklarda zihinsel yetilerin gelişmesini sağlamaktadır. Okul öncesi çocukları gelişim özellikleri bakımından soyut düşünme yeteneğine sahip olmadığından, somut olarak gözlemlenen durum ve olayları algılayabilmektedir. Ancak ilköğretim döneminde soyut düşünme yeteneği kazanmaya başlaması mümkündür. Soyut düşünme yeteneği geliştiğinde ise neden-sonuç arasında ilişki kurma başlamaktadır(Yavuzer, 1999).

Masallarda her döneme ait yaşanmışlık izlerine rastlamak mümkündür. İnsanoğlunun asırlardan beri yaşanmışlıklarının şifreleri, bu yaşanmışlıklara ait ipuçları masallarla yansıtılmaktadır. Bu yansımaların anlamlarını çözmek, mesajları çözerken yaratıcı düşünmeyi de gerektirmekte, olgu ve olaylara farklı bir bakış açısı ile bakmayı da gerektirmektedir(Güteryüz, 2006, s.198).

4.1.3 Masalların Kişilik Gelişimine Etkileri

Kişilik gelişimi; bireyi diğer bireylerden farklı kılan, bilişsel, duygusal ve

sosyal özelliklerin toplamıdır. (Rebecca J. Lukens). Nitelikli çocuk edebiyatı eserleri ile tanışan çocuklar, anlatılanlardan yola çıkarak kendi düşünce yapılarını oluşturmaya başlarlar. Doğruyu- yanlışını düşünerek bulurken, kendi doğrularını bularak kişilik gelişimine katkı sağlayan eserler bu yönden olumlu etki yapmaktadır.

Kendine değer vermeyi öğrenen, yaşamdan zevk almayı öğrenen çocuk, yaşamdaki sorunlarla karşılaştığında çözüm yollarını da üretebilmektedir. Çocuk kitapları, çocukların birçok konuda bilgilenmesini sağlar. Bu bilgiler aynı zamanda çocuğun kazandığı deneyimlerdir (Aslan, 2006b).

Çocuk yaşamında kişilik gelişimi bir değişim ve gelişim sürecidir. Her bireyin kendi ilgi ve ihtiyaçlarına, yeteneklerine göre davranabilmesi, yaşamda karşılaştığı güçlüklerle karşı çözüm yolları üretebilmesi, karşılaştığı yeni durumlara ayak uydurabilmesi demek kişiliğinin gelişmesi demektir. Sağlıklı her bireyde kişilik gelişimi hayat ve eğitim anlayışı insanda çok çeşitli duyumsama, düşünebilme ve davranış geliştirebilme bilincinin gelişmesi anlamına gelir. Çocuk edebiyatı çocukta kişilik gelişimi alanında bir bilinci oluşturmak için çok önemlidir (Kavcar,1999).

Çocuk kitapları erken çocukluk yıllarından itibaren çocukların, yaşam ile ilgili çeşitli değerlerin oluşmasında etkilidir. Çocuk kitaplarındaki ilgi çekici görsel özellikler, ve etkili bir anlatımla değişik kahraman niteliklerini yani farklı kişilik özelliklerini keşfeder ve yaşamında canlandırabilir. Anlatılanlardaki farklı kahramanlar, kahramanların hayatları ve bireylerle ilişkilerinden hareketle hayatı tanımaya başlar. Erken çocukluk çağında edebiyatla başlayan tüm etkiler ilköğretimin sonlarına dek sürmektedir. Çocukların olumlu kişilik özelliklerine uygun karakterlerin olduğu nitelikli kitaplarla desteklenmesi ve bütünleşmesi edebiyatın bu etkisinin amaca olmasını sağlar(Sever, 2010, 49).

Çocuğun, edebi ürünlerle kurduğu iletişim, çocuğun kişiliğinde duyarlılığın gelişimini sağlar(İlköğretimde Çocuk Edebiyatı, s. 33). Çocuklar masallar sayesinde hayal dünyaları ile gerçek yaşam arasında bağlantı kurmaya başlarlar. Gerçeği hayallerle somutlaştırmalarında edebi eserler faydalıdır(Yalçın ve Aytaç, 2003, s. 60).

Masalların eğitimdeki en önemli görevi, çocuğun karşılaştığı kahraman örnekleri ile özdeşleşerek onların ruh dünyalarını anlayabilmek ve böylece kendi özelliklerini de keşfetmelerini sağlamaktır. Ayrıca çocuk, kahramanın karşılaştığı problemlerin çözümündeki başarısını görerek kendini kahramanın yerine koyup problemlerle başa çıkmayı öğrenirken hayata hazırlanmaktadır. Böylece çocuk problemlerle karşılaştığında sinip vazgeçmek yerine farklı çözüm yolları denenebileceğini ve başarılı olabileceğini öğrenmektedir. Bu durum çocuğun kişilik gelişimi için önemli ve faydalı bir unsurdur(Arıcı, 2009, s.79).

Masalların genellikle mutlu sonla bittiği görülmektedir. Masalların sonunda yaşanan mutlu sonlar, kahramanların mutlu olması, sevdiklerine kavuşması, kahramanın bir işi başarıyla sonuçlandırabilmesi çocuğun dünyasında olumlu etkiler yaratmaktadır. Çocukların masalları tekrar tekrar dinlemek istedikleri ve her dinlediklerinde keyif aldıkları bir gerçektir. Bu durum aynı zamanda dilsel becerilerin gelişmesi bakımından da önem taşır. Masalların, çocuk beyin yapısının sağ üst yarı kısmında işlev gösteren düş, yaratıcı özellikler ve sanat gibi becerilerine yönelik olumlu etkiler yaparak bilişsel gelişime olumlu etkilerde bulunmaktadır.. Ahlaki yönden gelişen bir çocuğun sağlıklı kişisel gelişim özellikleri sergilemesi ve toplumun sosyal bir bireyi olarak duygularını ifade edebilmesi açısından masalların etkisi büyüktür(Piaget, 1976: Yalçın ve Aytaş, 2003).

Okul öncesi dönem bir yandan da çocuğun cinsiyetine özgü kimliğinin gelişiminde de etkilidir. Çocuklar bu dönemde kazandıkları cinsel kimlik ile ilgili pek çok konuya merak duydukları bir dönemdir. Masalda çocuğun özdeşleşebileceği örnekler olması, özdeşim kurduğu kahramanın kendi cinsiyetine uygun yaşam tarzını gözlemleyebilmesi ve ya dinlemesi sağlıklı bir gelişim sürecinin sürdürülmesi için gereklidir. Karşılaşılan bu örneklerinin sağlıklı örnekler olarak çocuğun yaşamına girmesi ise zorunluluk olarak görülmektedir. Çocuğun, cinsel kimliğine uygun olmayan bir kahramanı örnek alması ise olumsuz ve sapkın tavırlar gösterebilen ya da uygunsuz yanlış örnekleri özdeşim ögesi olarak seçebilmesi ihtimaline karşı dikkatli olunmalıdır.. Bu durum, çocukların benliklerinde olumsuz karakter özelliklerinin yerleşmesine ve kişiliğinde geri dönülemez olumsuz özelliklerin yansımaya sebep olabilmektedir(Yavuzer, 1998, s. 244).

Çocuklar, karşılaştıkları eserlerde, sanatçıların yazdığı ve resimlendirdiği olay ve olgulara ilişkin karakterlerle özdeşleşerek olumlu kavramlara yönelmelidir; sanatçılar bu konuda hassas ve özenli davranmalıdır. Bu nedenle kitabı yazan ve resimleyen sanatçıların duyarlılığını esere yansıtarak çocukları olumsuz karakter özelliklerinde uzak tutması gerekmektedir. Kıskançlık, nefret, tembellik, düşmanlık, şiddet gibi öğeler içeren masallar bu kahramanlarla özdeşleşen çocuklara zarar verecektir. Olumlu karakter özelliklerinin yansıtılması ise çocukların kişiliğinin gelişiminde destek olurlar(Sever, 2003, s. 12).

4.1.4 Masalların Sosyal- Toplumsal Gelişime Etkileri

Toplumsallaşma; bireylerin, özellikle de çocukların belirli bir gruba ait olması ve gruba uygun hareket edebilme, belli değerleri ve davranışları öğrenerek o grubun inançları da kavramaları anlamına gelmektedir(Gander ve Gardiner, 2001).

Erikson'a göre toplumsallaşma; çocukların toplumsal yaşam temelleri atılırken, benlik kavramının gelişimi ve yerleşmesi açısından benlik kavramının gelişimi açısından, ileriki yıllarda da yetişkinlere özgü sorumluluklara hazırlayarak çalışkanlık ve üretkenlik duygularını edinmeleri biçiminde açıklanmaktadır (Gander ve Gardiner, 2001).

Toplumsallaşma, kişinin içinde yaşadığı toplumun benimsediği değerleri, davranışları, inançları kazanma süreci anlamına gelmektedir. Edebiyat ürünlerinde ifade edilen her duygu ve düşünce insan açısından anlatılır, konular genel olarak insana özgü konulardır. Kitaplarda kahramanlar aracılığıyla çocukların örnek alarak öykünebilecekleri; duygu, hareket ve düşüncelerle örnek alabilecekleri unsurları barındırması açısından önemlidir. Masallarda verilen iletiler incelendiğinde bu iletilerin en çok insanlarla iletişim üzerine yani psikolojik ve sosyal gelişim alanlarına yönelik olduğu gözlenmektedir. Sonrasında gelen iletilerin ise ailele ilgili olduğu, üçüncü sıradakilerin ise “ zeka, sağduyu, dikkat” gibi zihinsel ve duygusal mesajlar olduğu gözlenmektedir(Arıcı, 2009, s. 36).

Popet ve Roques (2002, 20–22)' a göre, okulöncesi eğitim dönemi çocuklarına özgü bir yayın olarak görülen masal kültürel ilerlemenin de temelini oluşturmaktadır. Onlara göre; masallın sözlü anlatımı, geçmişten bugüne kalan kültürel öğelerin öğrenilmesi yoluyla çocuğun hayal dünyasını besleyerek

çocukların sosyal yaşantının bir parçası olmasını sağlar(Aslan, 2006b). Çocuk edebiyatı, değer yargıları ve sosyal kavramları da beraberinde barındırarak çocuğun toplumsal yaşamla etkileşime girmesine katkı sağlamaktadır(Salvat, 2005'ten Akt.Aslan, 2010). Çocuğun yazıyı öğrenme sürecinde, onu eğlendirerek, hayal dünyasını harekete geçiren ve çocuğun toplumsallaşmasını sağlayan kuralları içselleştirmesini amaçlar(Bruegilles vd., 2002'den Akt. Aslan, 2010). Farklı edebi türler; şiirler, öyküler ve masallar çocuğun sosyalleşmesini açısından önem taşır. Özellikle farklı kültürlerden örnekler taşıyan, çok kültürlü görsel zenginliğe sahip resimli eserlerin, çocuklara etnik, ırklarla ilgili ve çeşitli kültürel yapıları gösterirken, bu sayede çocukların diğer insanları ve canlıları anlamalarını sağlar (Mendoza ve Debbie, 2001'den Akt., Aslan, 2010). Bir yandan da, çocuklara hitap eden eserlerin, kendi sorunlarını fark etmesini, ailesinin ve yakınlarının yaşadığı sorunlara ortak olma bilincini sağlarken; gerçekliklerle bir iletişime girmesi gerektirir. Bu hususta önemli olan ise yaşamla ilgili gerçeklikleri yansıtan yazarların okul öncesi çocuklarının gelişim özelliklerini göz önünde bulundurmasıdır(Sever, 2002; Aslan, 2007a).

Masallarda toplumların farklı sınıfsal gruplarının yan yana olabilmesi, farklı sınıfa ait insanların etkileşim ve ilişki içinde olmaları, çocukların, gerçekliği hayal ile karşılaştırarak somut olarak algılamasına yardımcı olmaktadır (Yüksel, 2010). Halk kültürü ve masallarının geniş bir yelpazeye sahip olmasından dolayı birçok eser yayımlanması ve bu eserlerin işlenerek çocukların ahlaki ve sosyal açılardan eğitilmesine destek olunması açısından önemi gözler önüne serilmektedir. Henüz soyut kavramların gelişemediği okul öncesi dönem çocuklarına verilen somut olmayan öğütler, masallar aracılığıyla somutlaşarak masalların fantastik dünyasında eğlenceli ve ilgi çekici bir durum sergilemektedir (Engünün, 1985: 187-188).

Ayrıca çocuklarca oyunlarda benimsenmiş olan karakterler ile özdeşleşerek kendi cinsiyetlerini fark ederek benimsemiş olmalarıdır. Bu şekilde çocukların kendi cinsiyetlerine özgü birtakım nitelikleri öğrenerek ve sağlıklı cinsiyet fikri ve gelişimini kazanmaları açısından faydalıdır. Bu bağlamda masallar çocukların haksızlık ve adalet ile ilgili olayları anlamalarını, belleklerinde şekillendirerek hayata olumlu gözle bakabilmelerini, kendilerini ifade edebilmelerini ve başkalarına karşı temkinli olabilmelerini sağlar. Masallar, bir

yandan da insanlığa uygarlık yolunu göstermede, eleştirel ve düşünce felsefesini sağlamaktadır (Eyüpoğlu,1987, s. 13).

Masal kahramanları kim olursa olsun; her dönemde, her toplumda insanı ve insana dair olan her şeyi biraz abartıya kaçarak, biraz da hayal gücünün yardımıyla anlatan masallar, hem gelecek nesillerin hayal güçlerinin gelişmesine katkı sağlaması hem de onlara kitap sevgisi aşılması açısından çok önemlidir (Temel, 2005, s.165). Masallar çocukların gelişimine (bilişsel, duygusal, psikolojik, sosyal, dil, ahlak, cinsel) ve eğitimine katkılarının yanında kültürel değerlerinin aktarılmasında da önemli roller üstlenirken, çocuğun yazınsal ürünler ile sanata ilgilerinin sağlanması ve estetik bakış açısına sahip olmasına katkı sağlamaktadır. Bazı masallar gerçeküstü olay ve karakterleri konu olarak alırken, bazı masallar da tamamıyla hayal ürünü, uydurma olmakla beraber gerçeküstü özellik taşımamaktadır. Sonuç olarak masallar; olağanüstü çeşidinde de gerçekçi çeşidinde de anlattığı olayların gerçeğe uyma derecesi ne olursa olsun, onların hayali eserler olduğu fikrini yansıtan bir anlatı türü olma niteliği taşımaktadır (Boratav, 2003, s. 95).

Masalların uyarma, öğreterek eğitme, eğlendirme, eğlenirken yol gösterme, inandırıcılık gibi özelliklerle, çeşitli insan karakterini kapsayan çeşitli özellikleri çocuğun eğitiminde önemli unsurlar olarak geçerlidir. Masallar aktarılırken, inandırıcı bir tavır takınmak, ilgi çekici bir üslup kullanmak da gereklidir. Masallar canlandırmalar yoluyla yaşanmış aktarıldığında anlatım etkili olmaktadır. Drama eğitimi okul öncesi eğitimden itibaren, üniversite ve lisansüstü eğitimde dahil olmak üzere tüm eğitim aşamalarında benimsenen faydalı öğretim bir tekniğidir. Drama çalışmalarında gerçekçi dünya ile kurgusal olan arasında etkileşim vardır.. Dramada katılım sağlayan kişiler gerçeğin içinden çıkarak kurgusal olayların içine girmekte adeta kurgusal bir ortamda yaşadığını yansıtabilmektedir. Drama yapılarak anlatılan masalın etkileyiciliği masalda verilmek istenen mesajın etkili olması açısından önem taşımaktadır (Okvuran,2001; akt. Akyol, 2010, s.3).

4.1.5 Masalların Okul Öncesi Çocuğunun Davranışlarına Etkileri

Çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun olarak hazırlanmış nitelikli çocuk kitapları aşağıda belirtilen davranışların kazanılmasını sağlar:

1. Masallar, çocuklarda temel kavramsal gelişimi destekleyerek, somut ve soyut kavram eğitiminin gelişimine de destek olurlar.
2. Bilhassa renkli resimlerle görsel zenginlik katılan kitaplar, çocukların zihinlerinde kavramlar ile ilgili imgelerin oluşmasını sağlayarak; kavramlarla ilgili görsel imgelerin çocukların zihnine yerleşmesini sağlamaktadır. Çocukta duyu gelişiminde önemli yer tutması açısından masallar önemlidir.
3. Etkili anlatım ile söyleyiş kurallarına uygun okunan metinler çocukların ilgisini çektiğinden dikkatle dinlendiği görülmektedir. Bu durum seslerin boğumlandırılması, ses ve sözcüklerin düzgün kullanımına yönelik tecrübe niteliği taşımaktadır. Masallar çocuğun gözlem yapma, kendini konuşarak ifade etme, okuma ve yazma becerilerine temel oluşturma açısından önemli bir unsur olarak görülmektedir.
4. Masallar, çocukların anadili hakkında bilinç kazanarak ve anadili duyarlılığı edinmesine yardımcı olmaktadır.
5. Çocukların, okul öncesi temel bir takım gelişimsel özelliklerini destekler; nesne ve varlıkları sınıflandırabilme ve gruplayabilme; algıladıklarına ilişkin kavramlar oluşturma, dikkatini herhangi bir nesne veya olay üzerine yoğunlaştırabilme, hatırlama, dikkatini toplama, düşünebilme gibi zihinsel işlevlerini geliştirmektedir.
6. Çocukların düşsel becerileri kazandırarak geliştirmektedir; çocukların düşsel maceralara çıkmasında onlara arkadaş olarak; eğlenerek oyun oynama fırsatı yaratır.
7. Çocuğun yaşamakta olduğu topluma özgü sosyal ilişkileri tanımasını sağlayarak, bu ilişkilerin değişik toplumlardaki insanları anlatan kitaplardaki bilgilerle bağdaştırma olanağı yaratır. Böylece, çocuk toplumlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları görerek karşılaştırabilmektedir. Bu sayede çocuk farklı kültürlerin varlığını öğrenebilir.
8. Çocuğun kendini benliğini tanımasına, kendine değer verme duygusunu öğrenmesini sağlar.
9. Çocuğun toplumda kabul gören davranışları öğrenmesini sağlar.

10. Çocuklar masaldaki kahramanlarla özdeşim kurar; böylece iyi, doğru, güzel tavır ve duygulara yönelmesini sağlar.
11. Kitaplar çocukların, aile ve akrabalar dışında ilişki kurabileceği yeni insanların bulunduğu çevreyi tanıtarak, sosyal gelişimini destekler.
12. Masallar, çocuklara çeşitli örnekler sunarak, yaşlılarıyla ve çevredeki yetişkinlerle yaşayabileceği sorunları fark ederek, çözebilmeye yönelik ipuçları verir.
13. Çocuklar, masalarda karşılaştığı karakterlerle; insanların farklı meslekler ve uğraşlar ile ilgilenerken hayatlarını devam ettirdiklerini öğrenirken; farklı kişilik özelliklerine özgü duygu ve düşünceleri de öğrenmesine yardımcı olabilir.
14. Masalarda, yaratılan karakterlerle, birçok hususta, hedefe ulaşmaya elverişli kararlar almanın yollarını ve sürecini çeşitli örneklerle öğretmek; çocuklara aldıkları kararları değerlendirme imkanı bulmaları da sağlanır.
15. Masal kitapları, çocuğun her zaman yakınında kolay ulaşabileceği, yalnızlığını giderebileceği, bir arkadaş olma özelliği göstererek çocuğun duygusal olarak rahatlamasını sağlar(Sever, 2010, s.61-62).

4.2 Masal Kitaplarının Okul Öncesi Çocuklarının Gelişimine Olumsuz Etkileri

0-6 yaşları içine alan okul öncesi eğitim döneminde benliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgilerin, becerilerin ve alışkanlıkların kazandırılması ve geliştirilmesi bakımından çocuğun ileriki yaşamına yaptığı etki sebebiyle, hayatın en önemli dönemi olma niteliği taşımaktadır. Bu nedenle bu dönem çocuğun hayat boyu edineceği deneyimlerin temelini sağlam atılması gereken ve titizlikle yaklaşılması gereken dönemdir(Yavuzer, 1999, s. 87).

Çocuklar hayatlarının başlangıcından itibaren çeşitli uyarıcılarla karşılaşabilmektedirler; bu uyarıcılar eğitici materyaller, edebi eserler ve oyuncaklar olarak gösterilebilir. Hayatlarının ilk yıllarında tanıştıkları yayınlar da çocukların yaşamında büyük bir önem taşımaktadır. Görselliği ile çocukların dikkatini çeken çocuk eserleri, henüz okumayı bilmediklerinden çocuğun

yaşamına ailesi tarafından dahil edilmektedir. Çocuklar için yaş özellikleri, gelişimsel nitelikleri ilgileri ve ihtiyaçları düşünülerek hazırlanan uygun nitelikteki kitaplar çocuğun gelişimi ve hayata hazırlanması bakımından çok önemli eğitim araçlarıdır (Tuğrul ve Feyman, 2006, s. 389). Nitelikli bir eser, çocuğun benliğini her yönden tanınmasına, gerektiğinde tavırlarını değiştirmesine ve kişiliğinin gelişmesi için rehberlik yaparken çocuğa hayatın farklı taraflarını ve özelliklerini öğrenmesinde, farklı karakter türlerini tanımada, farklı diyarlar ve toplumlar hakkında bilgilenmesinde çok zengin bilgiler sağlayarak faydalı olmalıdır (Şirin, 1994, s. 32; Sever, 2003, s. 18).

Arbuthnot (1964), çocuk eserlerinin, çocuklarda; başarmayı, fiziksel rahatlamayı, bilgi edinmeyi, sevmeyi ve sevilmeyi, bir yerlere veya bir gruba ait olmayı, değişmeyi ve güzelliğe duyduğu ihtiyacını karşılayarak her yönden desteklediğini belirtmiştir(Kocabaş, 1999, s. 46). Ait olma duygusu insan psikolojisinde önemli bir yere sahiptir ve güven duygusu ile direk bağlantılıdır. Çocuklara özgü yayınlanan eserlerde sanatsal ve edebi öğeler birbirlerini tamamlayabilmelidir. Böylece yapıtların çocuk gelişim açısından uygun olduğundan ve edebi eser niteliği kategorisine girdiğinden bahsedilebilir (Özel, 2002, s: 38).

Çocuk edebiyatının en önemli işlevi, kitap sevgisini ve kitap okuyabilme alışkanlığını kazandırabilmesidir. Çocuklar için üretilen nitelikli edebi eserler çocuk-edebiyat-sanat etkileşimini tamamlayan etkili bir uyaran niteliği taşımalıdır (Sever, 2003, s. 11). Okul öncesi eğitim döneminde kitap, oyun çağı döneminde olan çocuk için; bir çok açıdan ilk etapta daha oyuncaklar ile rekabet durumundadır. Bu nedenle edebi eserlerde renkli oyuncaklar gibi dikkat çekici özellikler taşımalıdır. Kitaplar da estetiksel, özellikleri düşünülmüş, çocukları oyuncaklardan ayırmayı başaracak kadar dikkat çeken ürünler olmak zorundadır (Alpay ve Anhegger, 1975, s. 22).

Çocukların hayatında önemi gözler önüne serilen cazip ve etkileyici bir dünya ile tanışmasını sağlayan masal kitaplarına, gereken titizliğin ve önemin gösterilmesi önemlidir. Bu sebeple çocuk yapıtı yazan bireylerin donanımlı olması gereklidir. Yazarların, çocuk gelişimi hakkında bilgili olması, çocuk ruhunu iyi tanınması ve hitap edebilmesi, çocukların ilgi ve isteklerini iyi bilmesi, vermek istediği mesajları açık ve net bir şekilde akıcı anlatım tarzı ile anlatabilmesi gereklidir. Çocuk kitabı yazarının anlattığı olayları doğal bir anlatım tarzıyla anlatması

önemlidir (Ataseven ve İnandı, 2000, s. 201; Tekin, 2005, s. 305). Yazarlar eserlerinin çocuğun iç dünyasında yarattığı tüm etkileri de her yönüyle bilme ve keşfetme yükümlülüğü ile karşı karşıyadır. Hitap edilen kitlenin temel gelişimsel ihtiyaçlarını bilmeli çocukta sevgisizlik, ilgisizlik, güvensizlik duygularının oluşmamasına özen göstermelidir. Bunun yanı sıra çocukları kaygılandırabilecek , korku salan, evham geliştirmelerine neden olacak olumsuz olay ve faktörlerin de aşılabilen durumlar olduğunu düşünmelerini sağlayacak özellik taşımasına özen göstermesi gereklidir (Tekin, 2005, s. 306).

Masallar dil ve gramer öğretimi açısından da önemlidir. Dil özelliklerine uygun olmayan, düzgün bir dil ve anlatımla yansıtılmayan eserlerin çocukların dil gelişimini olumsuz etkileyebileceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Günlük yaşamda karşılaşılmayan kelimeler ve argo niteliği taşıyan konuşmaların da çocuk eserlerinde olmasının çocuk gelişimini olumsuz etkileyerek, olumsuz özdeşim öğeleri ile olumsuz tavır geliştirmelerine neden olabileceği düşünülmelidir. (Oğuzkan, 1997, s. 51).

Okul öncesi eğitim çocukları büyürken, öğrenme hızlarının niteliğini düşünmek gerekirse; toplumsal yaşantılardan ve medyadan oldukça etkilendikleri görülmektedir. Günümüz yaşantısında medyanın ve toplumsal yaşantıların etkilerinin çocuklarda olumsuz tavırlara sebep olduğu, yaşama biçimleri ve gösterdikleri örnekler aracılığıyla şaşırtan bir hızlilikle bencilleşen ve paylaşmayı bilmeyen bireyler olarak uzak bir dünyaya, duygusal yoksunluğa düşmelerine ve yetişkinlik ve yetişkinlikle çocukluk arasında bireylere ilgi göstermelerine ve özdeşleşmelerine neden olabilmektedir. Özellikle pozitif yönelimli duygular küçümsenirken, şiddete yönelik, korkutucu ve bencillikle dolu bireylerin ön plana çıkmasına ve örnek alınmasına neden olmaktadır (Tekin, 2005, s. 306). Son zamanlarda artış gösteren ve çocukların dikkatini çok fazla çeken şiddete dayalı unsurların olduğu animasyon filmlerinin, dizilerin ve diğer televizyon programlarının, hatta bilgisayar oyunlarının normal olarak görülmekte olduğu ve çeşitli yaşardaki bireylerin bu görselleri yakından takip ettikleri gözlenmiştir (Akal, 2008, s. 16).

Çocuklara yönelik yapılan çizgi filmler, oyun vb. görselle hazırlanan uyarıcıların genelinde olayların gidişatı şiddete dayanmakta; şiddet sorun çözmenin kolay ve geçerli bir yolu olarak gösterilmektedir. Bu kültür

karmaşıklığı içerisinde çocukların özdeşleşebileceği benlik özelliklerini seçerken problemler yaşanacağı, olumsuz karakter özelliklerini rol model alabileceği ihtimali açıktır (Sever, 2002, s. 32).

Tüm bilgiler incelendiğinde; çocuğun hayatın da oldukça büyük bir öneme sahip olan masal kitaplarının da zararlı etkilerinin olabileceği görülebilmektedir. Bazı masalarda tehlikeli avcılar, çocuklarını öldürmeye çalışan üvey anneler, öldürülen cadılar çocuğun karşısına sıklıkla çıkmaktadır. Örneğin; Hansel ve Gretel Masalı'nda ailesi geçim sıkıntısı yaşayan ve üvey anne baskısı ile ormana terk edilen çocukların başına gelenler çocukta güven duygusunun sarsılmasına neden olurken, kötü kalpli cadının da onları yemek istemesi çocukta korku ve şiddet davranışını öğrenmesine ve korkularını çoğaltmasına neden olabilmektedir(Sever, 2003, s. 16). Çocuklar şiddet ve korku öğeleri ile sürekli karşılaştıklarında bir süre sonra bu davranışları olağan bir durum olarak algılayabilmektedir. Kısacası, masallar yoluyla çocuklara şiddet unsurlarını göstermek, öğretmek ya da kullandırmak çocukların bu şiddeti öğrenmelerine ortam hazırlamaktadır. Buna karşıt olarak, insanların hayatının en incelik isteyen dönemlerinden biri olan okul öncesi eğitim döneminde, çocukları şiddet unsurlarına yönelten ve korkularının artmasına yol açan unsurların, eğitmek niyetiyle aile ortamında ve eğitim kurumlarında sunulan kitapların içerisinde yer alıp almadığına dikkat edilmeli; ebeveynler ve eğitimciler tarafından bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. İnsan hakları ve eğitimi düzenleyen UNESCO; kitapların içerik özellikleri ile ilgili olan “Kitapların içeriğindeki düşmanlığın, saldırganlığın ve ayrımcılığın aşılmasını sağlayan ifadelerin kaldırılması ile ilgili detayları açıkça anlatılmaktadır(UNESCO 1974 Genel Konferansı; Kepenekçi, 2000, s. 29). Bu görüşün yanı sıra çocuk kitapları üzerinde çalışan uzmanlar, çocuk eserleri yazarlarının ve çizerlerinin özellikle değindikleri: “Çocukta sevgiye ilişkin duyarlık geliştirme temel ilke olarak benimsenmelidir” görüşü üzerinde özellikle durulması gereken bir konudur (Kepenekçi, 2000, s. 29).

4.2.1 Korku, Şiddet ve Güvensizlik

Çocuk yapıtlarının genel özellikleri düşünüldüğünde, nitelikli eserlerin çocuk gelişimindeki pozitif etkileri göz önünde bulundurulmalı, fakat özellikle

olumsuz etki bırakan nitelikleri göz ardı edilmemelidir. Çocuklar için hazırlanan eserler hususunda beklenen ilgi gösterilemediğinde; kitapların içeriğinde yer alan olumsuz öğelerin çocuklara zarar verebildiği, çocukların gelişiminde geriliğe sebep olduğu, kaygı ve korku geliştirirken, şiddet dolu tavırlara yönelme, kişilik saygısının azalması gibi olumsuz gelişim özelliklerinin oluşmasına sebep olacağı görülmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılan tüm sonuçlar ayrıntılarıyla incelendiğinde; korku öğelerine şiddet içeren öğelerden daha çok yer verildiği görülmüştür. Bunun yanı sıra bazı hikâye ve masal kitapları incelenirken şiddet ve korkuya ilişkin öğelerin her ikisine de metin ve resimde yer verildiği görülmüştür. Şiddetin ve korku unsurlarının masalların içeriğinde özellikle, Çizmeli Kedi, Kırmızı Başlıklı Kız, Hansel ve Gratel gibi kitaplarda görüldüğü gözlenmiştir. Okul öncesi eğitim açısından önemli bir modeli; 20. yüzyılın başlarında ortaya koyan Montessori; çocuğun düşüncelerinin tam olarak gelişmemiş olması sebebiyle, düşsel unsurların gerçeklikle karıştırılabileceğini, çocukların bu eserlerle ilköğretim çağına dek karşılaştırılmamasının sağlıklı bir tavır olacağı belirtilmiştir (Güleç ve Geçgel, 2005, s. 48). Bu husus göz ardı edildiğinde, okul öncesi çocuğunda çeşitli korkuların gelişmesine neden olacağı düşünülmektedir. Çocukların şiddete eğilimli bir kişiliğe sahip olmaması, güven duygusu kazanamamış ve bencil bir kişilik yapısına sahip olmaması şiddet ve korku unsurlarından uzak tutulmasına bağlıdır. Bununla birlikte Sever (2002), çocukların taklit ettikleri modellerin, çocukların doğasına ve gelişimsel özelliklerine uygun olmayan nitelikteki eserleri sunmanın sakıncalarına değinmektedir. Sever, amacına özellikle şiddetle ulaşmayı seçen karakterlerin bir özdeşleşme unsuru olarak görüldüğü kitaplarda çocuklar için ruhsal sorunlara neden olan iletilerin olduğunu belirterek, yüzyıllar öncesinin sosyal yaşantısına ve o dönemde yaşayan yetişkinlere ahlak dersi vermeye çalışan içeriklerin yeterince incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Sever bu tür içeriklerin niteliğini incelemeyen, çocuğa göre olup olmadığını belirlemeden ve yeterince değerlendirilmeden, “dünya klasığı” olarak basılmasının çocuklar için zararlı olduğunu da özellikle belirtmiştir.

5 YÖNTEM

1-Araştırmanın Modeli: Araştırmada “Çocuk Edebiyatı” yazını olan masal kitaplarının nitelikleri ve çocuk gelişimine etkilerini araştırmak amacıyla, nitel araştırma tekniği olan “döküman inceleme modeli” kullanılmıştır. Seçilen kaynaklar incelenerek, kategorisel içerik analizleri yapılmıştır. Çalışmada, incelenen masal kitapları; yayınevleri tarafından “okul öncesi yayınları” kategorisinde yayınlanmış olup, okul öncesi kurumları tarafından eğitim- öğretim sürecinde çocuklara okunan masal kitapları arasından seçilmiştir. Eserlerin seçilmesinde, sınıflarda görev yapan eğitimcilerin görüşleri alınmıştır. 27 adet masal kitabı çocuk gelişimi ve çocuk edebiyatı alanında çalışan, üç kişiden oluşan kurul ile birlikte incelenmiş olup, olumlu ve olumsuz unsurların yer aldığı iki adet form oluşturularak incelenmiştir. Her masal kitabı, detaylı bir incelemeden geçirilerek, belirlenen olumlu ve olumsuz unsurların masal içeriğinde rastlanma durumları tespit edilmiştir. Tespit edilen unsurların rastlanma sayıları, hiç rastlanmama sayıları ve her unsura kaç kez rastlandığı ise; yüzdeler hesapları yapılarak sonuçları belirtilmiştir. Yapılan iki adet çizelgede olumlu ve olumsuz etki yapan unsurların sayısal verileri belirtilmiştir. Çizelge 6.1 de; masalların 5-6 yaş okul öncesi eğitimi çocuklarına olumlu etkilerinin oranı açıklanmıştır. Çizelge 6.2 de ise; masalların 5-6 yaş okul öncesi eğitimi çocuklarına olumsuz etkilerinin oranları sayısal verilerle ifade edilmiştir.

2-Araştırmanın İnceleme Nesnelere: Bu araştırmanın evrenini okul öncesi eğitim çocukları için hazırlanmış yayınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; 5- 6 yaş grubu okul öncesi eğitimi çocuklarının eğitiminde kullanılan 27 adet masal kitabından oluşması uygun görülmüştür.

3-Verilerin toplanması: Araştırmada çocuk edebiyatı ile ilgili yazılı kaynaklar doküman inceleme tekniği ile incelenmiş ve kategorisel içerik analizi yapılmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik masal kitaplarının olumlu ve olumsuz etki yapan unsurlar açısından incelenebilmesi için konu ile ilgili kaynaklara

ulaşmıştır. Araştırma sonucunda seçilen kaynakların incelenmesi sonucunda, masal kitaplarında olumlu ve olumsuz etki yapan unsurların belirlenmesine yönelik resmi bir ölçüt olmadığı görülmüştür. Yapılan araştırmanın güvenilirliği açısından çocuk edebiyatı alanında görev yapan öğretim görevlilerinden görüş alınmıştır. Araştırmanın tüm süreçleri sözel olarak aktararak, araştırma sonuçları ile araştırmada ulaşılan verilerin gösterilmesi sonucunda yaklaşım ve düşünme biçimlerinin geçerliliğinin birlikte değerlendirildiği ”uzman incelemesi” stratejisi ile belirlenmiştir(Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.268).

Araştırmanın literatür kısmında; çocuk edebiyatının genel nitelikleri ile ilgili açıklamalar yapılarak, kitapların çocuk gelişimindeki önemi belirtilmiş, çocuk kitaplarının dış ve iç özellikleri açıklanarak, masal kitaplarının çocuk gelişimi ve eğitimi açısından önemi vurgulanmıştır. Masal kitaplarının çocuk gelişimine etkileri belirtilerek, olumsuz etkilerin giderilmesi amacıyla elde edilen sonuçlar belirtilmiştir.

Bu alanda yapılmış araştırmalara özgü dokümanlar incelenerek; bilişsel gelişim, sosyal-toplumsal gelişim, duygusal gelişim, dil gelişimi gibi alanlara olumlu etkileri belirtilmiştir. 27 adet masal kitabı, Büyükçekmece bölgesindeki; biri özel, biri devlet okulu olan iki eğitim kurumunun bünyesinde bulunan, 5-6 yaş grubu çocuklarının okuduğu, toplam beş sınıfın kitaplığında bulunan ve eğitim sürecinde aktif olarak uygulanmış olan masal kitapları arasından gözlem yoluyla seçilmiştir. Kitaplar incelenirken; okul öncesi eğitimin hedefleri doğrultusunda duygusal ve davranışsal açıdan kriter sayılabilecek unsurlardan oluşan iki adet liste çocuk gelişimi ve çocuk edebiyatı alanında görev yapan öğretim görevlilerinden görüş alınarak oluşturulmuştur. Olumlu etki yapan unsurlar listesinde 23 madde, olumsuz etki yapan unsurlar listesinde ise 24 madde bulunmaktadır. Masalların titizlikle okunması sonucunda olumlu ve olumsuz unsurların rastlanma durumları, sayısal verilerle ifade edilerek Çizelge 6.1 ve Çizelge 6.2 de hiç rastlanmayan, rastlanan, bir kez rastlanan, iki kez rastlanan, üç kez rastlanan, dört ve daha fazla rastlanan durumları sayısal verilerle belirtilerek yorumlanmıştır.

4-Verilerin Analizi: Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada “doküman inceleme tekniği” kullanılarak “kategorisel içerik analizi” yapılmıştır. Masallardaki paragraflar okunarak, olumlu ve olumsuz etki yapan unsurların

rastlanma sayıları tespit edilmiştir. Elde edilen veriler sayısallaştırılırken, hazırlanan değerlendirme çizelgelerinde bulunan altı sütunda sayısal verileri gösterilmiştir. Çizelgelerdeki sütunlarda; hiç rastlanmayanlar sayısal olarak belirtilirken, rastlananların sayısı da sayısal olarak belirtilerek; yüzdeler hesaplamaları yapılarak sonuçları belirtilmiştir. Ayrıca kategorisel içerik analizi yapılan olumlu ve olumsuz unsurların, kullanım sıklığını belirtmek amacıyla bir kez rastlanan, iki kez rastlanan, üç kez rastlanan ve dört ve daha fazla rastlanan ifadeleri ile belirtilen sütunlarda sayısal olarak listede belirtilmiştir. Sonuç olarak, sütun ortalamaları alınarak, olumlu ve olumsuz unsurların kullanılma sıklığı tespit edilmiştir(Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 199-200).

6 BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış ve 27 adet masal kitabının incelenmesi sonucunda, uzman görüşü stratejisi uygulanarak, okul öncesi çocuk gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemek amacıyla, ölçülmesi için kategorisel içerik analizleri yapılmıştır. Masal kitaplarının içeriğinde yer alan olumlu ve olumsuz etki yapan unsurların, rastlanma durumları sayısal verilere dönüştürülerek çizelgelerde belirtilmiştir. Çizelge 6.1; olumlu etki yapan unsurların kullanılma sıklığına göre dağılımını göstermektedir. Olumlu etki yapan unsurların; nezaket, yardımlaşma, sorumluluk, saygı, sabır, işbirliği, paylaşma, adalet, sevgi/şefkat, merhamet, hoşgörü, doğruluk/dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, iyilik, üretkenlik, güven, çalışkanlık, düzenli olma, akıllı olmak, dayanışma, çevre bilinci, problem çözme, öğüt verme gibi unsurlardan oluştuğu ve toplamda 23 olumlu etki yapan unsurun incelendiği görülmektedir.

Çizelge 6.2’de; olumsuz etki yapan unsurların kullanılma sıklığına göre dağılımı görülmektedir. Olumsuz etki yapan unsurların; şiddet, korku, baskı, ceza, aşırı rekabet, bencillik, düşmanlık, acımasızlık, adaletsizlik, sabırsızlık, kaba tavırlar, kıskançlık, abartıya kaçmak, soyut kavramlar, onur kırıcılık, güvensizlik duygusu, gerçeküstü karakterler, hazırcılığa teşvik, tembelliği özendirme, sorumsuzluğu hoş gösterme, olumsuz karakterler, yalan söyleme, suça yöneltme, kötülüğü özendirme gibi unsurlardan oluştuğu görülmektedir. Olumsuz etki yapan unsurların 24 adet olduğu belirtilmiştir.

Cizelge 6.1: Masal Kitaplarının Metin Bölümlerinde Çocuk Gelişimini Olumlu Etkileyen Unsurların Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

	Hiç rastlamayan		Rastlanan		Bir kez rastlanan		İki kez rastlanan		Üç kez rastlanan		Dört kez ve daha fazla rastlanan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Olumlu Etki Yapan Unsurlar												
Nezaket	16	4,32	11	2,97	7	1,89	1	0,27	1	0,27	2	0,54
Yardımlaşma	19	5,13	8	2,16	8	2,16	-	-	-	-	-	-
Sorumluluk	13	3,51	14	3,78	8	2,16	3	0,81	2	0,54	1	0,27
Saygı	22	5,94	5	1,35	3	0,81	1	0,27	1	0,27	-	-
Sabır	25	6,75	2	0,54	1	0,27	-	-	1	0,27	-	-
İşbirliği	18	4,86	9	2,43	7	1,89	2	0,54	-	-	-	-
Paylaşma	15	4,05	12	3,24	8	2,16	1	0,27	-	-	3	0,81
Adalet	22	5,94	5	1,35	4	1,08	-	-	-	-	1	0,27
Sevgi/Şefkat	11	2,97	16	4,32	6	1,62	4	1,08	5	1,35	1	0,27
Merhamet	14	3,78	13	3,51	9	2,43	1	0,27	2	0,54	1	0,27
Hoşgörü	15	4,05	12	3,24	8	2,16	3	0,81	1	0,27	-	-
Doğruluk/Dürüstlük	24	6,48	3	0,81	2	0,54	-	-	-	-	1	0,27
Dostluk/Arkadaşlık	22	5,94	5	1,35	1	0,27	1	0,27	2	0,54	1	0,27
İyilik	17	4,59	10	2,7	6	1,62	2	0,54	-	-	2	0,54
Üretkenlik	20	5,4	7	1,89	5	1,35	2	0,54	-	-	-	-
Güven	12	3,24	15	4,05	5	1,35	3	0,81	6	1,62	1	0,27
Çalışkanlık	15	4,05	12	3,24	4	1,08	7	1,89	-	-	1	0,27
Düzenli Olma	27	7,20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akıllı olmak	21	5,67	6	1,62	3	0,81	2	0,54	-	-	1	0,27
Dayanışma	19	5,13	8	2,16	3	0,81	2	0,54	2	0,54	1	0,27
Çevre Bilinci	22	5,94	5	1,35	4	1,08	1	0,27	-	-	-	-
Problem Çözme	22	5,94	5	1,35	3	0,81	2	0,54	-	-	-	-
Öğüt Verme	20	5,4	7	1,89	4	1,08	1	0,27	1	0,27	1	0,27
Sütun Ort.	18,73	5,05	7,13	2,23	5,91	1,27	1,65	0,45	1,04	0,28	0,78	0,41

Çizelge 6.1 incelendiğinde; olumlu etki yapan unsurlardan nezaket unsurunun, hiç rastlanmama durumunun % 3,24 olduğu, rastlanan durumunun ise % 4, 05 olduğu görülmektedir. Rastlanan durumuna bakıldığında, nezaket unsurunun masalarda etkili olduğu gözlenmektedir. Sosyal ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesinde nezaket içeren tavırların önemli olduğu düşünüldüğünde, masalların bu durumda çocukların doğru tavır geliştirmesine örnek unsurları içerisinde barındırdığı gözlenmiştir. Sonuç olarak; masalların içeriğinde yer alan, söz ve tavırlarla kendini gösteren nezaket unsurunun, tekrar ve öykünme yoluyla öğrenen çocuklar için önemli ve olumlu bir özellik olduğu ve tekrarlanma sayısının artışının bu anlamda önemli olduğu düşünülmektedir. Yardımlaşma unsuru sütunu incelendiğinde; % 4,32 oranında hiç rastlanmadığı, rastlanan sütununda ise % 2, 97 oranında olduğu görülmektedir. Sosyal ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi açısından önemli olan ve değerler eğitiminin hedefleri arasında yer alan bir unsur olması sebebiyle, yardımlaşma unsurunun önemli olduğu ve masalarda rastlanma durumunun artış göstermesi gerektiği düşünülmektedir. Masalda birbiri ile yardımlaşan ve yardıma ihtiyacı olan bir varlığa yardımcı olan karakterlerin, çocuk tarafından hoş karşılanarak benimsendiği ve ilgi gören karakterlerde görülen olumlu tavırları tekrar ederek pekiştirebildikleri düşünülmektedir. Saygı sütununa ait veriler incelendiğinde; % 5,94 oranında hiç rastlanmadığı, % 1, 35 oranında ise rastlandığı görülmektedir. Saygı kişiliğin temellerinin atıldığı okul öncesi eğitim döneminde olumlu unsurlar arasında önemli bir yer tutmaktadır. İnsana ve doğaya saygı gösterebilen bir bireyin yetişmesi açısından masalda karşılaştığı saygı içeren tavır ve sözcüklerin önemli olduğu düşünülmektedir. Saygı oranının % 1,35 olduğu düşünüldüğünde; bu oranın yeterli olmadığı, masal içeriğinde bu oranın rastlanma durumunun artırılmasının çocuk gelişimi ve eğitiminde önemli bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Sabır unsuru incelendiğinde; % 6,75 oranında hiç rastlanmadığı, % 0,54 oranında ise rastlandığı görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuğunun gelişim özellikleri dikkate alındığında, dikkat süresinin kısalığı ve sabırsızlık tavrının çoğunlukla gözlemlendiği düşünülürse, çocuklarda sabretme tavrının oluşturulmasının önemli olduğu görülmektedir. Masal içeriğinde, karakterler tarafından sergilenen, sabır unsuruna özgü tavırlara ve sözlere şahit olan çocukların, davranış geliştirmesinde bu unsurun önemli olduğu ve araştırmada rastlanma durumunun düşük olduğu görülmektedir. Sabır unsurunun,

masalların içeriğinde sıklıkla yer almasının olumlu etki yapacağı düşünülmektedir. İşbirliği unsuru incelendiğinde; incelenen masalarda hiç rastlanmayan oranının % 4,86 oranında olduğu rastlanan sayısının yüzdelik oranının ise % 2,43 oranında olduğu görülmektedir. İşbirliği içeren tavır ve sözcüklerin sosyal yaşamda kurulan ilişkilerin sürdürülmesinde ve bir paylaşım unsuru olarak sonuca ulaşmayı sağladığı düşünüldüğünde; masalarda bu unsura rastlayan okul öncesi çocuklarının örnek alarak davranış geliştirmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Rastlanma oranının sıklığının artırılmasının önemli olduğu ve masallar yazılırken bu unsurun göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir. Paylaşma unsuru incelendiğinde; hiç rastlanmayan oranının % 4,05 olduğu rastlanan oranının ise % 3,24 oranında olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitim döneminde kazandırılması gereken davranışlardan olan paylaşmanın maddesel ve duygusal paylaşma anlamında öğretiminin önemli olduğu ve rastlanma oranının masalarda hiç rastlanmayan oranından düşük olduğu görülmektedir. Masalarda yer alan paylaşma unsuru ile ilgili söz ve tavırların çocuklar için örnek olduğu ve taklit yoluyla öğrenen çocukların davranışı pekiştirmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Karakterlerin sergilediği ve sözlü olarak ifade ettiği paylaşma unsurunun masalarda sıklıkla yer almasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Adalet unsuru incelendiğinde hiç rastlanmayan oranının % 5,94 olduğu rastlanılan oranının ise % 1,35 olduğu görülmektedir. Eşitlikçi, haksızlık yapmayan, hak paylaşımında adil davranan karakterlerin masalardaki tavır ve sözcüklerle ifade edilme sıklığının çocuklarda başkalarına karşı adil davranma davranışını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Burada rastlanılan oranının düşüklüğü gözler önüne serilmektedir. Sevgi/şefkat unsuru incelendiğinde; incelenen masalarda % 2,92 hiç rastlanılmayan oranı olduğu görülürken rastlanılan oranının % 4,32 oranında olduğu görülmektedir. Sevgi/şefkat, insan hayatında önemli duygulardır ve masalarda bu unsurla karşılaşan çocukların, duygusal gelişimi açısından kullanılma sıklığı olumlu bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oranın olumlu unsurlar açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Tabloda yer alan unsurlardan merhamet olgusunun hiç rastlanmama durumu % 3,78 iken rastlanılan oranı % 3,51 olarak görülmektedir. Merhamet unsurunun, çocukların karşısına ilgi duyulan karakterler yoluyla verilmesi önemlidir. Burada merhamet unsuru içeren olguların varlığı, olumlu davranışların oluşması açısından

önemlidir. Hoşgörü unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan % 4,05 oranında iken, rastlanılan oranı % 3, 24 olarak görülmektedir. İnsanlara ve diğer varlıklara hoşgörülü davranan karakterlerin masalda yaşadığı olay, tavır ve söyledikleri sözcüklerin tutum kazandırılmasında önemli bir etkisi olduğundan masal içerisinde % 3, 24 oranında var olması önemlidir. Doğruluk/ dürüstlük unsuru insanın kişilik gelişiminde kazanılması gereken en önemli unsurlardan biri olarak düşünülmektedir. İncelenen masalarda doğruluk/dürüstlük hiç rastlanılmayan oranı % 6,48 iken, rastlanılan oranı % 0, 81'dir. Bu durum bu konu üzerinde düşünülmesi gerektiğini göstermektedir. Masalarda karakterler aracılığı ile doğruluk/dürüstlük özelliklerinin yansıtılması çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı okul öncesi eğitim döneminde önemlidir. Bu alanda doğruluk/ dürüstlük unsurunun rastlanılan sıklığının artırılarak olumlu örneklerle sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Tabloda yer alan iyilik unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 59 olduğu ve rastlanılan oranının ise % 2, 7 olduğu gözlenmektedir. İyilik bir erdem olarak görülmekle birlikte, olumlu kişilik özelliğidir ve bu tutuma ilişkin yapılan tekrarların çocuk gelişiminde masallar aracılığıyla sıklıkla vurgulanması doğru tavır olacaktır. Üretkenlik unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranı % 5, 4 iken rastlanılan oranının % 1, 89 oranında olduğu görülmektedir. Masalarda üretken ve çalışkan olan karakterlerle karşılaşan çocuk, tembellik ve hazırcılıktan ziyade bir şeyler yaparak ve üreterek yaşamını sürdürmenin doğru tavır olduğunu karakterler aracılığıyla algılayacaktır. Bu nedenle, üretkenlik unsuru masalarda sıklıkla yer almalıdır. Güven unsuru incelendiğinde; hiç rastlanmama oranının % 3, 24, rastlanılma oranının ise % 4,05 oranında olduğu görülmektedir. Güven duygusu kazanmak okul öncesi dönem çocuğunun duygusal ihtiyaçları açısından önemli olduğundan masallar aracılığıyla güven duygusunun hissedilmesi, olumlu örnek olması açısından önemlidir. Çalışkanlık unsurunun hiç rastlanmama durumu % 4, 05 oranında iken rastlanılma oranının ise % 3, 24 olduğu görülmektedir. Masalarda karakterler aracılığıyla çalışkanlığın olumlu bir şekilde yansıtılması, taklit yoluyla öğrenen okul öncesi dönem çocuğunun örnek alması bakımından olumlu özellik taşımaktadır. Düzenli olma unsuru incelendiğinde bu unsura hiç rastlanılmadığı gözlemlenmektedir. İncelenen masalarda düzenli olmaya ilişkin hiçbir unsurun olmayışı düşündürücüdür. Akıllı olmak unsuru incelendiğinde hiç rastlanılmayan oranının % 5,67 oranında olduğu rastlanılan oranının ise % 1,62 olduğu açıkça

görülmektedir. Akıllı olmaya özgü tavır ve sözcüklerin çocukta aklını kullanarak çözüme ulaşma, problemlere çözüm bulmada akılcı yollar bulma gibi davranışları kazanmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Akıllı olma unsuruna özgü ifadelerin kullanılma sıklığının masalarda çoğaltılması gerektiği düşünülmektedir. Dayanışma unsuru incelendiğinde; sosyal yaşamda önemi büyük olan bu davranışın hiç rastlanılmama durumunun % 5, 13 olduğu, rastlanılan unsurun oranının ise % 2, 16 olduğu görülmektedir. Masalarda dayanışmaya özgü tutum ve sözcüklere ilişkin unsurların oranının ve tekrarlanma sıklığının artırılmasının çocuk gelişimi açısından olumlu iletiler olacağı düşünülmektedir. Çevre bilinci unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmama oranının % 5, 94 olduğu, rastlanılma oranının ise % 1,35 olarak görüldüğü düşünüldüğünde, çocukta çevresine duyarlı olma ve yaşadığı çevreyi korumaya ilişkin davranış geliştirmesine örnek olabilmek açısından, bu oranın düşük kaldığı ve tekrarlanma sıklığının artırılması gerektiği görülmektedir. Problem çözme unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmama oranının % 5, 94 olduğu, rastlanılan oranının ise % 1, 35 olarak dikkat çektiği görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuğuna örnek teşkil etmesi açısından karşılaştıkları problemleri çözme ve problemlerle başa çıkma yollarını bulabilmesi açısından bu unsura ilişkin tekrarlanma sıklığının artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Öğüt verme unsuru incelendiğinde hiç rastlanılmayan oranının % 5, 4 olduğu rastlanılan oranının ise % 1, 89 oranında olduğu görülmektedir. Çocukların masalarda karşılaştıkları olaylarla ilgili öğütler duymasının ya da karşılaşılan problemleri çözebilme ile ilgili öğüt ve öneriler duymasının olumlu etki yarattığı bilinmektedir. Çocuklar tarafından sevilen ve ilgi gören karakterler yoluyla verilen, öğüt içeren mesajların davranış geliştirebilme ve olumlu düşünme açısından olumlu yansıma yapabileceği düşünülmektedir. Çizelge 6.1 genel olarak incelendiğinde sonuç olarak; masallar itinayla okunarak, içerik açısından olumlu etkileri irdelenirken, % 2, 23 oranında olumlu etki yapan unsurun bulunduğu görülmüştür. Olumlu etki yapan paragrafların oranları incelendiğinde ise; % 2, 97 nezaket, % 2, 16 yardımlaşma, % 3, 78 sorumluluk, % 1, 35 saygı, % 0, 54 sabır, % 2, 43 işbirliği, % 3, 24 paylaşma, % 1, 35 adalet, % 4, 32 sevgi/şefkat, % 3, 51 merhamet, % 3, 24 hoşgörü, % 0, 81 doğruluk/dürüstlük, % 1, 35 dostluk/arkadaşlık, % 2, 7 iyilik, % 1, 89 üretkenlik, % 4, 05 güven, % 3, 24 çalışkanlık, % 1, 62 akıllı olmak, % 2, 16 dayanışma, % 1, 35 çevre bilinci, % 1,

35 problem çözüme, % 1, 89 öğüt verme mesajı içeren anlatımlar görülmüştür. Genel olarak verilerin yorumlanması sonucunda; olumlu unsurlara ait, hiç rastlanmayan sütunundaki verilerin % 5,05 olduğu rastlanan durumunun % 2,23 olduğu görülmüştür. Olumlu etki yüzdesinin hiç rastlanmama durumuna göre düşük olduğu dikkati çekmektedir. Bulunan olgulardan tüm olgulara bir ve daha fazla rastlanırken düzenli olma davranışı ve anlamı içeren hiçbir olguya rastlanmadığı gözlenmiştir. Bir kez belirtilenler incelendiğinde; sabır olgusunun % 2,43 oranında görüldüğü, en az görülenin % 0,27 oranıyla sabır ve dostluk/arkadaşlık olgularının görüldüğü, düzenli olma mesajının ise hiç gözlenmediği anlaşılmıştır. İki kez belirtilen olgular incelendiğinde; en az görülen % 0,27 oranında nezaket, saygı, paylaşma, merhamet, dostluk/arkadaşlık ve çevre bilinci olgularının görüldüğü an fazla ise % 1,89 oranıyla çalışkanlık unsuru gözlenmiştir. Üç kez rastlananlar incelendiğinde; % 0,27 oranında nezaket, saygı, sabır, hoşgörü ve öğüt verme unsurlarının en düşük olduğu, en yüksek oran ise % 1,62 oranında güven unsurunun olduğu görülmüştür. Dört ve daha fazla belirtilen unsurlar incelendiğinde ise; % 0,27 oranında saygı, sorumluluk, adalet, sevgi/şefkat, merhamet, doğruluk/dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, güven, çalışkanlık, akıllı olma, dayanışma ve öğüt verme unsurların en düşük oranda gözlemediği, % 0,81 oranında ise en yüksek orana paylaşma unsurunun sahip olduğu incelenmiştir. Tüm olgular incelendiğinde olumlu unsurların masal kitaplarında rastlanma durumunun rastlanmama durumundan oldukça düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Çizelge 6.1'de belirtilen verilerin sütun ortalamalarına ait sonuçlar incelendiğinde; hiç rastlanılmayan sütunu ortalamasının % 3, 44, rastlanılan sütunu ortalamasının % 3, 41 olduğu, bir kez rastlanılan sütunu ortalamasının % 1,70 olduğu, iki kez rastlanılan

Sütunu ortalamasının % 0,82 olduğu, üç kez rastlanılan sütun ortalamasının 0,38 olduğu, dört ve daha fazla rastlanılan sütun ortalamasının ise % 0,55 olduğu görülmektedir. Olumlu unsurların belirlendiği bu sonuçlar incelendiğinde; hiç rastlanılmayan sütunun ortalamasının rastlanılan oranından yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda masal kitaplarının olumlu unsurlar içermesi bakımından rastlanılan oranının artırılması gerektiği görülmektedir. Okul öncesi eğitim dönemi çocukları için masalların etkileri düşünüldüğünde olumlu

unsurların rastlanma sayılarının ve tekrarlanma sıklıklarının olumlu etkiler yapacağı düşünülmektedir.

Çizelge 6.2: Masal Kitaplarının Metin Bölümlerinde Çocuk Gelişimini Olumsuz Etkileyen Paragrafların Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

Olumsuz Etki Yapan Paragraflar	Hiç rastlanmayan		Rastlanan		Bir kez rastlanan		İki kez rastlanan		Üç kez rastlanan		Dört kez ve daha fazla rastlanan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Şiddet	12	3,24	15	4,05	6	1,62	3	0,81	2	0,54	4	1,08
Korku	7	1,89	22	5,94	8	2,16	5	1,35	1	0,27	6	1,62
Baskı	8	2,16	19	5,13	13	3,51	3	0,81	2	0,54	1	0,27
Ceza	19	5,13	8	2,16	2	0,54	2	0,54	3	0,81	1	0,27
Aşırı Rekabet	21	5,67	6	1,62	3	0,81	-	-	-	-	3	0,81
Bencilik	12	3,24	15	4,05	7	1,89	3	0,81	2	0,54	3	0,81
Düşmanlık	17	4,59	10	2,7	7	1,89	1	0,27	1	0,27	1	0,27
Acımasızlık	14	3,78	13	3,51	5	1,35	5	1,35	2	0,54	1	0,27
Adaletsizlik	17	4,59	10	2,7	7	1,89	2	0,54	1	0,27	-	-
Sabırsızlık	18	4,86	9	2,43	6	1,62	2	0,54	1	0,27	-	-
Kaba Tavırlar	14	3,78	13	3,51	9	2,43	3	0,81	-	-	1	0,27
Kıskançlık	18	4,86	9	2,43	7	1,89	-	-	1	0,27	1	0,27
Abartıya kaçmak	20	5,4	7	1,89	6	1,62	1	0,27	-	-	-	-
Soyut kavramlar	3	0,81	24	6,48	7	1,89	2	0,54	4	1,08	11	2,97
Onur kırıcılık	14	3,78	13	3,51	7	1,89	5	1,35	-	-	1	0,27
Güvensizlik duygusu	5	1,35	22	5,94	9	2,43	6	1,62	2	0,54	5	1,35
Gerçeküstü karakterler	5	1,35	22	5,94	9	2,43	6	1,62	1	0,27	6	1,62
Hazırcılığa teşvik	15	4,05	12	3,24	4	1,08	4	1,08	2	0,54	2	0,54
Tembelliği özendirme	18	4,86	9	2,43	4	1,08	3	0,81	1	0,27	1	0,27
Sorumsuzluğu hoş gösterme	16	4,32	11	2,97	7	1,89	2	0,54	-	-	2	0,54
Olumsuz karakterler	7	1,89	20	5,4	8	2,16	5	1,35	3	0,81	4	1,08
Yalan söyleme	21	5,67	6	1,62	2	0,54	-	-	3	0,81	1	0,27
Suçta yönelme	19	5,13	8	2,16	5	1,35	5	1,35	2	0,54	-	-
Kötülüğü özendirme	18	4,86	9	2,43	4	1,08	5	1,35	-	-	-	-
Sütun Ort.	14,08	3,44	12,75	3,41	6,33	1,70	3,12	0,82	1,41	0,38	2,29	0,55

Çizelge 6.2 incelendiğinde; olumsuz unsurlardan şiddet unsurunun hiç rastlanılmayan oranının % 3, 24 olduğu, rastlanılan oranının ise %4,05 olduğu görülmektedir. Burada şiddet unsuruna ait bulguların rastlanılan oranının fazla olduğu görülmektedir. Masalarda şiddet olgusuna yer verilmesinin, tekrarlanma sıklığının ise fazla oluşunun olumsuz etkilere sebep olacağı bilinmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri düşünüldüğünde bu durumun çocuklara olumsuz yansıma yapabileceği ve bu nedenle şiddet unsuruna mümkün olduğunca masalarda yer verilmemesinin doğru olacağı gerçektir. Korku unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranı % 1, 89 iken rastlanılan oranının % 5, 94 olduğu görülmektedir. Rastlanılan oranının fazla olduğu düşünüldüğünde, okul öncesi dönem çocuğu için olumsuz bir faktör olarak görüleceği gerçektir. Okul öncesi dönem çocuklarının çok fazla korkusu vardır. Bu nedenle masalarda korku unsuruna sıklıkla rastlanmasının zararlı olduğu görülmektedir. Korku unsuruna özgü tekrarlanma sıklığının azaltılması faydalı olacaktır. Baskı unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 2, 16 rastlanılan oranının ise % 5, 13 olduğu görülmektedir. Masal karakterlerinin yaşadıkları olay örgüsü içerisinde, sürekli baskı ve zorlamaya ilişkin tavır ve sözcüklerle karşılaşmanın, okul öncesi dönem çocuğu açısından olumsuz etki yapacağı bilinmektedir. Bu nedenle tekrarlanma sıklığının azaltılması gerekmektedir. Ceza unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 5, 13, rastlanılan oranının ise % 2,16 olduğu görülmektedir. Rastlanılan oranının düşük olması burada olumlu bir özellik olarak görülmektedir. Aşırı rekabet unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 5, 67 rastlanılan oranının ise % 1, 62 olduğu gözlenmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının aşırı rekabet ile ilgili tavır ve sözcüklere sıklıkla rastlamasının olumsuz davranış oluşması açısından riskli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle rastlanılan oranının düşüklüğü önemli ve olumlu bir durumdur. Bencillik unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 3, 24 olduğu, rastlanılan oranının ise % 4,05 olduğu görülmektedir. Bencillik olumsuz bir kişilik özelliği olduğundan rastlanılan oranının ve tekrarlanma sıklığının azaltılması gerekmektedir. Düşmanlık unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 59 olduğu rastlanılan oranının ise % 2, 7 olduğu görülmektedir. Burada hiç rastlanılmayan oranının yüksek oluşu

olumlu bir sonuç olmakla birlikte rastlanılan oranının ve tekrarlanma sıklığının belirtilen orandan daha da düşük olmasının çocuk gelişimi açısından olumlu olacağı düşünülmektedir. Acımasızlık unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 3, 78 olduğu rastlanılan oranının ise % 3, 51 olduğu görülmektedir. Elde edilen rakamların birbiri ile çok yakın değerlerde olduğu düşünülürse, rastlanılan oranının ve tekrarlanma sıklığının azaltılmasının çocuk gelişimine etkisi açısından olumlu olacağı bilinmektedir. Adaletsizlik oranı incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 59 olduğu, rastlanılan oranının ise % 2, 7 olduğu görülmektedir. Rastlanılan olgusunun düşük olmasının olumlu olduğu ve tekrarlanma sıklığının azaltılmasının olumlu olacağı görülmektedir. Sabırsızlık unsuru incelendiğinde hiç rastlanılmayan oranının % 4, 86 olduğu rastlanılan oranının ise % 2, 43 olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuğunun gelişimi ve eğitimi açısından sabır unsuruna ilişkin tavır ve sözcüklerin olumlu etki yapacağı, sabırsızlık unsurunun ise olumsuz etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Burada sabırsızlık unsuruna ilişkin tekrarlanma sıklığının azaltılmasının faydalı olacağı bilinmektedir. Kaba tavırlar unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 3, 78 olduğu, rastlanılan oranının ise % 3, 51 olduğu görülmektedir. Kaba tavırlara ilişkin rastlanılan oranının düşürülmesinin çocuklara örnek teşkil etmesi açısından olumlu olacağı düşünülmektedir. Kıskançlık unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 86 olduğu, rastlanılan oranının ise % 2, 43 olduğu görülmektedir. Burada rastlanılan oranının düşüklüğü olumludur. Abartıya kaçmak unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 5, 4 olduğu rastlanılan oranının ise % 1, 89 olduğu görülmektedir. Karakterlerin söz ve davranışları ile abartıya kaçmalarının çocukta olumsuz etki yaptığı düşünüldüğünde, burada rastlanılan oranının düşüklüğünün olumlu olduğu görülmektedir. Soyut kavramlar unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının 0, 81 olduğu, rastlanılan oranının ise % 6, 48 olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuğunun soyut düşünebilme becerisi olmadığından burada rastlanılan oranının yüksek olduğu ve bu oranın düşürülmesi gerektiği görülmektedir. Soyut unsurlardan ziyade somut unsurlara yer verilmelidir. Onur kırıcılık unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 3, 78 olduğu, rastlanılan oranının ise % 3, 51 olduğu görülmektedir. Bulunan oranların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Rastlanılan oranının düşürülmesinin olumlu olacağı görülmektedir. Güvensizlik duygusu unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan

oranının % 1, 35 olduğu, rastlanılan oranının ise % 5, 94 olduğu görölmektedir. Okul öncesi dönemde güven duygusu önemli bir unsur olduğundan burada rastlanılan oranının yüksekliği olumsuzluk teşkil etmektedir. Gerçek üstü karakterler unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 1, 35 olduğu, rastlanılan oranının ise % 5, 94 olduğu görölmektedir. Rastlanılan oranının çocukta gerçeklikten kopmaya sebep olduğu düşünöldüğünde rastlanılan oranının düşöndürücü düzeyde yüksek olduğu görölmektedir. Hazırcılığa teşvik unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 05 olduğu, rastlanılan oranının ise % 3, 24 olduğu görölmektedir. Hazırcılığa teşvik, olumsuz bir unsur olarak nitelendirildiğinden rastlanılan oranının yüksek olmasının olumsuz etki yapacağı bilinmektedir. Tembelligi özendirme unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 86 olduğu, rastlanılan oranının ise % 2, 43 olduğu görölmektedir. Bu unsurun, rastlanılan oranının düşük olduğu görölmekte birlikte rastlanılan oranının ve tekrarlanma sıklılığının azaltılmasının olumlu olacağı görölmektedir. Sorumsuzluğu hoş gösterme unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4,32 olduğu, rastlanılan oranının ise % 2, 97 olduğu görölmektedir. Rastlanılan oranı düşük olmakla birlikte bu oranın azaltılması gerektiği görölmekte, sorumsuzluğu hoş göstermekten ziyade sorumluluğu hoş gösterme unsurunun yer alması gerektiği bilinmektedir. Olumsuz karakterler unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının %1, 89 olduğu, rastlanılan oranının ise % 5, 4 olduğu görölmektedir. Burada rastlanılan oranının yüksek olmasının olumsuz olduğu ve rastlanılan oranının düşörlmesinin gerektiği görölmektedir. Olumsuz karakterler yerine olumlu özellikler taşıyan karakterlerin tercih edilerek masalarda yer alması gerekmektedir. Yalan söyleme unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 5, 67 olduğu rastlanılan oranının ise % 1, 62 olduğu görölmektedir. Burada rastlanılan oranının düşük olduğu ve bu durumun olumlu bir sonuç olduğu görölmektedir. Suça yöneltme unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 5, 13 olduğu, rastlanılan oranının ise % 2, 16 olduğu görölmektedir. Burada rastlanılan oranının düş olması önemlidir. Kötölüğu özendirme unsuru incelendiğinde; hiç rastlanılmayan oranının % 4, 86 olduğu, rastlanılan oranının ise % 2, 43 olduğu görölmektedir. Rastlanılan oranının düşöklüğünün olumlu bir sonuç olduğu görölmekle birlikte masalarda suça yöneltmeye özgü tavır ve sözlere yer verilememesi olumlu sonuçlara ulaşmayı sağlayacaktır.

Masalların paragrafları titizlikle okunarak, içerik açısından olumsuz etkilerine genel olarak bakıldığında (Çizelge 6.2); olumsuz unsurlara % 3,41 oranında rastlandığı görülmüştür. Olumsuz unsurların hiç rastlanmama durumu ise % 3,44 olduğu görülmüştür. Bu durumda olumsuz unsurların hiç rastlanmama durumu ile rastlanma durumunun yüzdelerinin birbirine çok yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Bu durum masalların olumsuz etkilerinin düşündürücü düzeyde olduğunu göstermektedir. Olumsuz unsurların rastlanan kısmında, oranın % 3,41 olarak gözlenmiştir. Bu alanda en az rastlanan olgu % 0,54 oranı ile ceza ve yalan söyleme iken en çok rastlanılan olgu % 5,94 oranı ile korku, güvensizlik duygusu ve gerçeküstü karakterler olarak görülmektedir. Bir kez rastlanan sütununda en az belirtilen olgu % 0,54 ile yalan söyleme iken, en çok görülen % 3,51 oran ile baskı unsurudur. İki kez rastlanan unsurlar incelendiğinde en az görülen % 0,27 oranı ile düşmanlık, abartıya kaçmak, korku, acımasızlık, onur kırıcılık, olumsuz karakterler, suça yöneltme, kötülüğü özendirme iken, en çok görülen % 1,62 oranı ile güvensizlik duygusu ve gerçek üstü karakterlerdir. Üç kez rastlanan unsurlar sütununda en az görülen; korku, düşmanlık, kıskançlık, gerçek üstü karakterler, tembelliği özendirme iken, en çok görülen % 1,08 oranı ile soyut kavramlardır. Dört ve daha fazla rastlanan unsurlar incelendiğinde; en az görülen % 0,27 oranı ile baskı, ceza, acımasızlık, adaletsizlik, kıskançlık abartıya kaçmak, onur kırıcılık, tembelliği özendirme, yalan söyleme iken, en çok görülen unsurlar % 1,62 oranı ile korku ve gerçek üstü karakterlerdir. Masalların çocuk gelişimine etkileri bilinmektedir. Bu nedenle masal kitaplarında yer alan unsurların, olumsuz unsurlardan ziyade olumlu unsurlardan seçilerek oluşturulmasının önemi büyüktür.

7 SONUÇ VE ÖNERİLER

Edebî türlerden biri olarak görülen masal, yalnızca çocuklar için üretilmemiştir. Masalın çocuklar için bir eğitim aracı olarak görüldüğü ve günümüze kadar bu amaçla kullanıldığı da artık bilinmektedir. Masallar, gizemli olayları, içerdiği fantastik durumlar, iyilerin kazanıp kötülerin kaybetmesi gibi sonuçlara ulaşması gibi özellikleriyle okul öncesi dönem çocukları ve okula yeni başlayan çocukların dikkatini çekmektedir (Dilidüzgün, 2003).

İncelenen masallarda çocuklara örnek olabilecek, olumlu davranış kazandıracak, psikolojik ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak birçok olumlu ileti vardır. Masallarda insanları dinlemenin, arkadaşlığın, zor durumda kalanlara yardım etmenin, paylaşmanın, çalışkanlığın, işbirliği ve adaletli olmanın önemi anlatılmış, vurgulanmış, bunlarla ilgili rol modeller ortaya konmuştur. Öğütler verilerek doğru yolu göstermeye çalışan karakterlerin, ayrıca sorunları çözmek için problem çözme yollarının da olduğu vurgulanmıştır.

Masallarda olumlu davranışlar dışında, çocukların ruhsal yönden gelişimlerini olumsuz etkileyecek ve bedensel olarak kendilerine zarar vermelerine yol açabilecek mesajlar da bulunmaktadır. Karakterlerin başına gelen kandırılma, şiddet gibi unsurların da çocukların ruhunda kötü etkiler bırakacağı gerçektir. Ayrıca insanları yiyen devler, kurt tarafından yenilmek istenen keçiler, kızını kıskanan ve ölmesi için planlar yapan üvey anne, olumsuz diye nitelendirilen masal karakterlerindedir. İncelenen masallarda çocuklara örnek olabilecek, olumlu davranış kazandıracak, psikolojik ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak birçok olumlu ileti vardır. Masallarda insanları dinlemenin, arkadaşlığın, zor durumda kalanlara yardım etmenin, paylaşmanın, çalışkanlığın, işbirliği ve adaletli olmanın önemi anlatılmış, bunlarla ilgili rol modeller ortaya konmuştur. Öğütler vererek, doğru yolu göstermeye çalışan karakterlerin, ayrıca sorunları çözmek için problem çözme yollarının da olduğu vurgulanmıştır. Masallarda olumlu davranışlar dışında, çocukların ruhsal yönden gelişimlerini olumsuz

etkileyecek ve bedensel olarak kendilerine zarar vermelerine yol açabilecek mesajlar da bulunmaktadır. Karakterlerin başına gelen kandırılma, şiddet gibi unsurların da çocukların ruhunda kötü etkiler bırakacağı gerçektir. Ayrıca insanları yiyen devler, kurt tarafından yenilmek istenen keçiler, kızını kıskanan ve ölmesi için planlar yapan üvey anne, olumsuz diye nitelendirilen masal karakterlerindedir. Bazı masalarda ise karakterler çocukların duymaması ve okumaması gereken bazı felaketleri içermektedir. Bu tarz olumsuz unsurlara masalda yer verilmemelidir(bıçaklanarak öldürülmek istenmek, kahramanın kendini öldürmesi gibi). Okul öncesi eğitim çocuklarının korkuları çok çeşitlidir; ölüm korkusu, sevdiklerini kaybetme ve terk edilme kaygıları, karanlık ve doğaüstü canlılardan, felaketlerden korkma gibi unsurlar bu yaş çocuklarında en belirgin korku tiplerindedir. Bu yaş çocuklarının gelişim özelliklerine özgü, çocukların gündelik yaşamlarını yansıtan unsurlara yönelik hazırlanan yayınların çocuklarda korku ve kaygı durumundan uzaklaştırdığı, rahatlamasını sağladığı görülmüştür. Metin ve resimlerde yer alan şiddet ve korku dolu olayların ise çocuk psikolojisine olumsuz etkilerinin olduğu, çocukta kaygı düzeyini arttırdığı gözlenmiştir(Alexander ve Miller, 2001; McMath, 1997; Nicholson ve diğ., 2006; Rycik, 2006; Schlenther, 1999; Trousdale, 1989).

Araştırma incelendiğinde elde edilen sonuçlar, çocuk yayınları ile ilgili tüm gerçekliği ortaya çıkarmaktadır. Kitaplarda gerçek üstü karakterlerin sıklıkla yer aldığı, korku içeren öğelere şiddet içeren öğelerden fazla değinildiği görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan masalların aynı zamanda soyut kavramlar içerdiği ve olumsuz davranış geliştirecek öğelere de sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Çizmeli Kedi, Kırmızı Başlıklı Kız, Hansel ve Gratel gibi kitaplar incelendiğinde; içeriğinde yalan, şiddet, korku, soyut ve gerçeküstü kavramların kolaylıkla fark edildiği gözler önüne serilmektedir. Masal kitapları, okul öncesi çocuğunun gelişiminde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkilerin olumsuz olmasından ziyade olumlu etkilerden ibaret olması yetişkinlerin bilinçli yaklaşımları ile sağlanacaktır. Bu hususta anne- babalara, çocuk kitabı yazarlarına ve yayınevlerine, araştırmacılara ve okul öncesi öğretmenlerine çeşitli görevler düşmektedir.

Okul öncesi çocuklarına özgü bu hassas düşünce yapısı dikkate alınarak, çocuk kitapları hakkında bu güne kadar yapılan çalışmalara bakıldığında ne yazık ki

gerek Türkiye’de gerekse farklı ülkelerde yapılan çalışmaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Türkiye’deki yayınların incelendiği araştırmalar incelendiğinde,, Uzman (1993), ve ardından Konar (2004)’ın yaptıkları araştırmalar görülmektedir. Bahsedilen bu çalışmalarda 1960 yılından bu güne kadar çocuklar için hazırlanmış olan resimli kitapların nitelikleri araştırılmıştır. İnceleme sonucunda Türkiye’de basılan çocuk kitaplarının Dış yapı ve içerik özellikleri bakımından yeterli olmadıkları belirtilmiştir.

Montessori’nin de araştırma sonuçlarında belirttiği gibi; okul öncesi eğitim açısından çocukların düşünce sistemlerinin tam olarak gelişmemiş olması sebebiyle, çocukların düşsel unsurları gerçek olarak algıladıkları ve karakterleri rol model olarak algıladıkları göz önünde bulundurularak ilköğretim çağına dek çocuklar bu tür zararlı öğeler içeren kitaplardan uzak tutulmalıdır (akt. Güleç ve Geçgel, 2005,s.48).

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişmekte oldukları ve karşılaştıkları olumsuz durumlardan zarar görmemeleri amacıyla gerek okullarda, gerekse aile ortamlarında olumsuz nitelikler içeren kitaplarla etkileşimde olmaları engellenmeli, çocukların iç dünyasında yer eden ya da zaman içerisinde gelişen korku ve kaygı duygularının iyileştirilmesine etki eden nitelikli eserler ile etkileşimde olmaları sağlanmalıdır.

Kitapların çocuk edebiyatı kriterlerine, okul öncesi eğitim programının hedeflerine, ve okul öncesi dönem çocuğunun gelişimsel özelliklerine uygunluğu çok önemlidir. Sonuç olarak; yukarıda incelenen olumlu etkiler ve olumsuz etkilerin belirtildiği listeler incelendiğinde sonuçların iç açıcı olmadığı görülmektedir. Masallarda görülen olumlu nitelikler % 2,23 oranında görülürken, masallarda olumsuz nitelikler açısından % 3, 41 oranında bir sonuç görülmektedir. Bu da masalların çocuk gelişimi üzerindeki olumlu etkisinden çok olumsuz etkisinin olduğunu göstermektedir. Çocukların severek dinlediği ve özellikle gerçek üstü karakterleri ile çocukları cezbeden masal kitapları çocuğun iç dünyasına zarar vermesi açısından olumsuz yayınlar olarak gözlenmiştir. Henüz soyut düşünme becerisini kazanamamış olan çocukta masallar olumsuz davranış kalıplarının oluşmasına neden olurken, korku, şiddet, güvensizlik gibi duyguların kalıcı olması riskini de beraberinde getirmektedir. Oysa ki; kitapların çocukların eğitiminde önemli bir yeri vardır. Çocukların gelişim ve eğitim

süreçleri boyunca nitelikli yayınlar ile tanışması gerekmektedir. Buradan anlaşıldığı gibi, okul öncesi çocukları için seçilecek kitapların satın alınmadan ya da çocuğa okunmadan önce titizlikle incelenmesi gereklidir. Titizlikle incelendikten sonra çocuğa sunulan masal kitabı okunurken de çocukla tüm duyguları paylaşarak kitapta verilen bilgilerden faydalanması sağlanmalıdır. Çocuk ile sağlıklı iletişim kurulmalı, çocuğun anlamadığı olay ve kavramlar açık, net ve kısa bir şekilde açıklanarak çocuğun kafasındaki soru işaretlerinin silinmesi sağlanmalıdır.

Anne ve babalar çocukları erken yaşlarda kitaplarla tanıştırmalı, genellikle yetişkinleri rol- model alan çocuklarına kitap okuyarak örnek olmalıdır. Erken yaşlarda kitap sevgisini kazanan çocukların ileriki yaşlarda, tüm eğitim hayatları boyunca kitaplara ilgili oldukları düşünülmektedir. Aileler çocuk kitaplarının nitelikleri hakkında ön bilgi sahibi olmalıdır. Çocuk için faydalı yayınları seçerken dikkat edilmesi gereken hususları bilen bir aile nitelikli yayınları çocuğuna sunarak çocuğunun eserden olumsuz etkilenmesini önleyecektir. Ebeveynler çocuk kitabı seçerken bilinçsizce seçebilmektedir. Bu problemin önüne geçebilmek için yine kitabın bilgilendirici bölümünde yaş aralığının belirtilmiş olmasının faydası olacaktır. Çocuklar için kitap seçen yetişkinler, masal kitabını seçerken; çocuk edebiyatı hususlarına ve okul öncesi çocuğunun gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurarak, çocuğa faydadan çok zarar getirecek eserler seçmekten kaçınmalıdır. Kitabın cazip dış görüntüsünden daha önemli olan husus içeriğidir. Kitabın içeriği hakkında bir ön inceleme yapılmalı, kitap çocuğa ön inceleme yapılmadan okunmamalıdır.

Okul öncesi eğitimi öğretmenleri kurumlarına kitap seçerken yanılgıya düşebilmektedirler. Okul öncesi çocukları için nitelikli kitap seçimine yönelik hizmet içi eğitim programı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından planlanmalı ve öğretmenlerin bu konuda bilgi sahibi olması, donanımlı olması sağlanmalıdır. Öğretmenler kurumlarına kitap seçerken ve kitabı çocuklara okumadan evvel, içerik hakkında bilgi sahibi olmalı, çocuk edebiyatı kriterlerine ve okul öncesi çocuğunun gelişimsel özelliklerine uygun olduğundan emin olmalıdırlar. Çocuklarda kitap sevgisini ve gelecek yaşamlarında kitap okuma alışkanlığını sürdürebilmek amacıyla çocuklara uygun yayınların sık sık eğitim programına dahil edilmesi ve bu konuda ilgi çekici etkinliklerin yapılması faydalı olacaktır.

Masalların çocuğun hayal gücünü geliştirirken, bazen de gerçekliği olmayan bir dünyaya inanmasına ve kendini o dünyaya ait hissetmesine yol açtığı gözlenmektedir. Çocuklar için masal yazan yazarların, bu hususları göz önüne alarak masal kitabı yazarken çocuğa umut duygusu aşılmasına, çalışkanlık, yardımseverlik, paylaşma vb. olumlu kişilik özellikleri sergilemesine yönelik olaylar ve öyküler aracılığıyla yansıtmasına dikkat etmesi gerekmektedir. Kötü devler, cinler gibi gerçeküstü nitelik taşıyan karakterlere yer verilmeden de çocukların dikkatini çekecek anlatım yapılabilir. Korkutucu öğelere yer vermeden, çocukta olumlu duygular uyandıran, çocukta yaratıcılığı teşvik eden, çocuğun zekasını kullanarak çözümlene yapmasına imkan sağlayan masal içerikleri yaratılabilecektir. Böylelikle çocuğa faydalı olması gereken eğitici bir materyalin zararlı olması durumu da ortadan kaldırılacaktır. Çocuk kitabı yazarlarının kitap yazarken çocuk edebiyatı kurallarına uygun davranması ve okul öncesi çocuğunun gelişimi hakkında bilgi sahibi olması ve gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Okul öncesi dönem hassas ve özen isteyen bir dönem olduğundan bu alanda hiçbir bilgiye sahip olmayan yazarların bu alanda eserler ortaya çıkarması bir handikap oluşturmaktadır.

Okul öncesi yayınları oldukça hassas ve incelik isteyen bir gelişim dönemine hitap ettiğinden özellikle okul öncesi eğitim yayınları konusunda araştırmacıların çalışmalarına ve yol göstermelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle araştırmacıların özellikle bu alanda önemi büyüktür. Okul öncesi çocuk yayınları konusunda yapılan araştırmaların çeşitliliği ve her kitap türüne özgü yol gösterici araştırma sonuçları, bu alanda bilgi sahibi olmayan bireylere kitap seçimi konusunda yol gösterici olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akal A.** (2008). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ölçütleri İçin Eleştiri ve Öneriler*. Eğitim Sen:2,3
- Akyol, A. K.** (2010).”*Drama ve Dramanın Önemi*”. 3
- Alkan, C. , Kavcar, C. , ve Sever, S. ,** (1998). Bilgi Çağımızda Öğretmenimiz Sempozyumu “*Bilgi Çağında Eğitimde Öğretmenlik Mesleğinin Yeniden Yapılanması*”, ANAÇEV, Ankara. 16
- Alpay, M. ve Anhegger, R.** (1975). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*. Cem Yayınevi. İstanbul.22
- Alpöge, G.** (2003) “*Çocuk Edebiyatının Çocuk Gelişimine Katkısı*”. Çoluk Çocuk. 24- 32–33.
- Aslan, C.** (2006a). *Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, C.**(2006b). “*Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri*”. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Gelişimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. 203-189–200.
- Aslan, C.** (2007a) “*Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından ‘100 Temel Eser’deki Öyküler Üzerine Bir Çözümleme*”. 4th International Children and Communication Congress ve 4thInternational Children Films Festival ve Congress ‘Children Under Risk’. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Aslan, C.** (2010). “*An Analysis of the Presentation of Women in 100 Basic Literary Works in Turkey*”. Eurasian Journal of Educational Research. 38- 19–36.
- Arıcı, A.F.** (2009). ” *Masalların Çocuk Edebiyatında Kullanımı*” Çoluk- Çocuk Dergisi. Sayı:87. 36-79
- Arıcı, A.F.** (2009). ” *Masalların Çocuk Edebiyatında Kullanımı*”. Çoluk- Çocuk Dergisi. Sayı:87. 36-79
- Ataseven, F. ve İnandı, Y.** (2000). *Çocuk Kitaplarının Çeşitli Yönleriyle İncelenmesi*. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu. (Sorunlar ve Çözüm Yolları). 20-21 Ocak 2000(ss. 187-206). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Merkezi Yayınları.201
- Barth&Demirtaş.** (1997). Yök/Dünya Bankası.2-1
- Başar, F.** (1992). *Ankara Kalaba Çocuk İslahevi’nde kalan 15-18 yaş grubu ergenlerin suça yönelmelerinde ailenin etkisi üzerine karşılaştırmalı bir araştırma*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi. Ankara
- Barut, Y.** (1992). *Parçalanmış ailelerden gelen 15-18 yaş grubu yetiştirme yurdu çocukları ile normal aile çocuklarında görülen anksiyete ve depresyon sıklığının incelenmesi*. Doktora tezi. 19 Mayıs Üniversitesi. Samsun
- Batur, S.** (1998). *Türk Halk Edebiyatı*.Altın Kitaplar. İstanbul

- Bayhan, P. S., Artan, İ.** (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Morpa Yayınları . İstanbul
- Bloom, B.S.** (1979). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*.(Çev: A. Özçelik). M.E. Basımevi: Ankara. 72
- Boratav, P.N.** (1969). *100 soruda Halk Edebiyatı*. Gerçek Yayınevi: İstanbul. 80
- Boratav P.N.** (1982b). “*Türk Masalları*”. Türk Folkloru. İstanbul. 3-36
- Boratav , P.N.** (2003). *100 soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: koç kültür Sanat. 95
- Büyükkaragöz, S.S.** (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul. 34
- Çılgın, A.** 2007. *Çocuk Edebiyatı*. Morpa Yayınları: İstanbul.95
- Çınar, İ.** (2009). “*Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Bazı Özellikler*” Eğitim Dergisi. Sayı: 22
- Dilidüzgün, S.**(1996). *Çağdaş Çocuk Yazını*. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul
- Dilidüzgün, S.** (2002). “*Çocuk Edebiyatı Kavramı*”. Çocuk Edebiyatı. (Ed. Z. GÜNEŞ) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilidüzgün, S.** (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*. İstanbul: Morpa Yayınları. 41
- Eliason. C.&Jenkins, L.** (2003). *A practical guide to early childhood curriculum*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Engünün, İ.**(1985). ” *Çocuk edebiyatına Toplu Bir Bakış*”. Türk dili, Sayı:400. 187-188
- Erişen, S.** (1980) “*Çocuğa Okuma Alışkanlığı Verirken*”. Ilgaz yayınları. İstanbul
- Eyüpoğlu, İ. Z.** (1987). *Anadolu İnançları*. Anadolu Mitolojisi. İstanbul: Geçit Kitabevi. 13
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W.** (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çev: B. Onur) Ankara: İmge Kitabevi.166-207
- Göğüş, B.** (1998). “*Beşir Göğüş’le Anadili Öğretimi Üzerine Söyleşi*”. Ankara Üniversitesi Tömer Dil Dergisi. 64
- Gönen. M, Bıçakçı, P. Koçyiğit.M, Yazıcı.S, Orçan.M, Aslan.D, Özyürek.A**(2010) “*Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Dil Etkinliklerini Uygulama Biçimlerinin İncelenmesi*”. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 10(19)-23-40.
- Güleç, H.** (1988). *Halk Edebiyatı*. İstanbul: Çizgi Kitapevi Yayınları. 68-70-72-74-75-79- 80- 82
- Güleç (Çakmak), H. ve Geçgel, H.** (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık. 48
- Güleryüz, H.** (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.198
- Günay, U.**(1975). *Elazığ Masalları*. Erzurum. Atatürk Üniversitesi. 17
- Güney. E.C.** (1948). *En Güzel Türk Masalları*. İstanbul. 3- 175
- Gürkan, T.** (2000). “*Okulöncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi*”. Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri. (Ed.: Ş. YAŞAR). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi.
- Sever, S; Dilidüzgün, S; Neydim, N ve Aslan, C.**(2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. 33- 34- 51- 54
- Kandır, A.** , (1991). “*Okulöncesi Eğitim Kurumlarında 4-6 Yaş Grubu Eğitim Programlarının Hazırlanmasında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.s.3
- Kantarcıoğlu, S.** (1991). *Eğitimde Masalın Yeri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yayınları. 17- 18- 19

- Kavcar, C.** (1999) *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi. 4
- Kepekençi, Y.** (2000). *İnsan Hakları Eğitimi*. Ankara: AnıYayıncılık.s 29
- Kıbrıs, İ.** (2002). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*. Eylül Yayınevi: Ankara. 35
- Kocabaş, İ.** (1999). “Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme” Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. S.46
- Komisyon,** (1993). *14. Milli Eğitim Şurası Okulöncesi Eğitimi Komisyonu Raporu*. YA-PA yayınevi a.ş. İstanbul. 3
- Metin, N.** (2001). *Okul Öncesi Dönemde Matematiksel Kavramların Gelişimi, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Dergisi*. Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bölümü Mezunları Derneği. Cilt:1. Sayı:4-5. Haziran-Aralık. Ankara.22
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G.** (1993). *Okulöncesi Eğitimi*. Milli Eğitim Basımevi: İstanbul. 2-5
- Oğuzkan, A. F.** (1997). “Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı” 5. Baskı, Ankara: Emel Matbaacılık San.51
- Oğuzkan, A.F.** (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara.2- 3
- Özel, A.** (2002). *Resimli Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatımın Önemi*. Yaşadıkça Eğitim. 38
- Özdemir, E.** (1992). *Yazınsal Türler*. Bilgi Yayınları. İstanbul. 322-327-331
- Parlakyıldız, B. ,** (1998). *Okulöncesi Eğitim Öğretmenlerinin Anasınıfı Programını Uygulamadaki Yeterlik Dereceleri*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu. 6-8
- Pıllancı, H .** (2008). *Çağdaş Eğitimde Halk Edebiyatının Kullanılması*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Ankara. 21.
- Polat, O.** (1997). *Çocuk ve Hakları*. Analiz Yayınları. İstanbul
- Püsküllüoğlu, A.** (1994). *Arkadaş Türkçe Sözlük*. Ankara. 717
- Sakaoğlu, S.** (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.2
- Senemoğlu, N.** (1994). “Okulöncesi Eğitim Programları Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır?” H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı.10, Ankara.21-23
- Senemoğlu, N. ,** (1997). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ertem Matbaacılık: Ankara.400
- Senemoğlu, N.** (1998). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Özsen Matbaası: Ankara. 21
- Sever, S.** (2002). *Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet*. (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 32- 35(1-2)- 26-37.
- Sever, S.** (2002b) “Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Seslenen Kitaplarda Bulunması Gereken Temel Özellikler”. Çocuk Edebiyatı.(Ed. Z. GÜNEŞ). Anadolu Üniversitesi Yayını. No:1420.
- Sever, S.** (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık. 9-11-16-18-47-49-61-113-159-171-191
- Sever, S.** (2004). “Anadili Öğretiminin Temel Bir Aracı: Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitapları” Disiplinler arası Bakışla Türkiye’de Çocuk 4. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi.(Yay. Haz.: M. ARTAR). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. 223- 236.
- Sever, S.** (2009). “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel Özellikler”. İlköğretimde Çocuk Edebiyatı.(Ed. Z. GÜNEŞ) Anadolu Üniversitesi Yayını. No:1764, s.32,33

- Sever, S.** (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.24
- Sevinç, M.** (2005). *Kendine Güven ve Başarı*. “Çocuğum Nasıl Mutlu Olur?”(7- 14 Yaş Çocuk Gelişimi ve eğitimi dizisi). Morpa Kültür Yayınları: İstanbul
- Şirin, M. R.** (1994). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul. 9-32,62
- Taner, N.** (1992). *Masal Araştırmaları*. İstanbul. 97
- Tekin, H.**(2005). *Çocuk Edebiyatında Şiddet Korku ve Sevgi Üçgeni*. Hece Edebiyat Dergisi, (Ağustos-Eylül), s.305,306
- Temel, H.**(2005) ” *Harry Potter ve Masal*”. Hece Dergisi, Çocuk ve Edebiyat Özel Sayısı. Sayı. 165
- Tuğrul, B. ve Feyman, N.** (2006). *Okul öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar*. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. No:203- 389
- Tür, G. ve Turla, A.** (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*. Ya-Pa Yayınları. İstanbul. 12-43
- Uzmen, S.** (1993). *1970- 1993 Yılları Arasında Basılmış Türkçe ve İngilizce Resimli Hikaye Kitaplarının Konu Yönünden İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Yalçın, A. ve Gıyasettin A.** (2003) *Çocuk Edebiyatı*. Akçağ Yayınları: Ankara. 60
- Yardımcı, M. ve Tuncer, H.** (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ürün Yayınları: İzmir. 35-80
- Yavuz, M. H.**(2002). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara. 153
- Yavuzer, H.** (1998). *Çocuk ve Suç*. 9. Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul . 244
- Yavuzer, H.**(1999). *Çocuk psikolojisi*. 18.Basım, Remzi Kitabevi. İstanbul. 13-16-87- 188-205
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 6. Baskı. Seçkin Yayıncılık San. Tec. A. Ş. Ankara. 199- 200- 268
- Yüksel, M.** (1987) “ *Muhteva İtibariyle Çocuk Yayınları ile Okul Çağı Çocuklarının Psiko-sosyal Gelişimleri Arasındaki İlişkiler*.” Çocuk Yayınları Sempozyumu. Bildiriler (11- 13 Kasım 1981) Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. Ankara. 91
- Yüksel, G.** (2010) ” *Keloğlan Masallarında Göç*”, Halk kültüründe Göç Uluslar arası Sempozyumu. Balıkesir Üniversitesi. Balıkesir. 28.
- Zamansız Edebiyat ve Sanat Mecmuası.*(2004). 3

EKLER

EK 1: Masal Kitaplarının Metin Bölümlerinde Çocuk Gelişimini Olumlu Etkileyen Unsurların Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

	Hiç rastlanmayan		Rastlanan		Bir kez rastlanan		İki kez rastlanan		Üç kez rastlanan		Dört kez ve daha fazla	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Olumlu Etki Yapan Unsurlar												
Nezaket												
Yardımlaşma												
Sorumluluk												
Saygı												
Sabır												
İşbirliği												
Paylaşma												
Adalet												
Sevgi/Şefkat												
Merhamet												
Hoşgörü												
Doğruluk/Dürüstlük												
Dostluk/Arkadaşlık												
İyilik												
Üretkenlik												
Güven												
Çalışkanlık												
Düzenli Olma												
Akıllı olmak												
Dayanışma												
Çevre Bilinci												
Problem Çözme												
Öğüt Verme												
Sütun Ort.												

EK 2: Masal Kitaplarının Metin Bölümlerinde Çocuk Gelişimini OlumsuzEtkileyen Paragrafların Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

	Hiç rastlamayan		Rastlanan		Bir kez rastlanan		İki kez rastlanan		Üç kez rastlanan		Dört kez ve daha fazla rastlanan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Olumsuz Etki Yapan Paragraflar												
Şiddet												
Korku												
Baskı												
Ceza												
Aşırı Rekabet												
Bencilik												
Düşmanlık												
Acımasızlık												
Adaletsizlik												
Sabırsızlık												
Kaba Tavırlar												
Kıskançlık												
Abartıya kaçmak												
Soyut kavramlar												
Onur kırıcılık												
Güvensizlik duygusu												
Gerçeküstü karakterler												
Hazırcılığa teşvik												
Tembelliği özendirme												
Sorumsuzluğu hoş gösterme												
Olumsuz karakterler												
Yalan söyleme												
Suçta yöneltme												
Kötülüğü özendirme												
Sütun Ort.												

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : ZÜHRE KOÇ

Doğum Tarihi ve Yeri: 05/ 03/ 1976 - Zonguldak

E-posta : zuhre.1976@hotmail.com.tr

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans : Konya Selçuk Üniversitesi

Yüksek lisans : İstanbul Aydın Üniversitesi

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

1997 yılında İstanbul’da Milli eğitim Bakanlığı’na bağlı devlet okullarında öğretmen olarak çalışmaya başladı. İstanbul, Tuzla Aydınli İlkokulu’nda Anasınıfı Öğretmeni olarak çalışmaya devam etmektedir. Öğretmenlik mesleğinin yanı sıra yazarlık yapmaktadır. 2012 yılında “İlk Sevincim” adlı Okul Öncesi Eğitim Seti basılmıştır. 2015 yılı Aralık ayında“Lena’nın Masalı” adlı romanı basılmıştır. Çocukları uykuya yönltmeye yönelik “Somni- Uyutan Hikayeler” adlı kitabı 2016 yılında basılmıştır.